

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE İMAL VE TİCARETİ SUÇLARININ NİTELİKLİ HALLERİ

*Qaulified Forms of the Crimes of Manufacturing
and Trading Drugs or Stimulants*

Ziya KOÇ*

Özet

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçları, Türk Ceza Kanunu'nun 188 inci maddesinde düzenlenmiştir. Kanun koyucu aynı madde içerisinde birden fazla suç tipine yer vermiştir. Bunun yanında, toplumsal ve bireysel zararları dikkate alarak bazı durumlarda cezaların artırılmasını veya hafifletilmesini gerektiren nitelikli haller öngörülmüştür. Bu makalede TCK'nın 188 inci maddesinde düzenlenen nitelikli haller incelenmiştir.

188 inci maddenin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde, suçun mağdurunun çocuk olması hali ele alınmakta ve failin çocuğa uyuşturucu veya uyarıcı madde vermesi ya da satması durumunda cezanın alt sınırı 15 yıl hapis cezası olarak belirlenmektedir. Dördüncü fıkra ise, maddenin türü ve suçun işlendiği yer bakımından ağırlaştırıcı nedenler düzenlenmiştir. Buna göre, eroin, kokain, amfetamin ve sentetik kannabinoid gibi kişi sağlığı için daha büyük zararlara sebep olan ve risk taşıyan maddelerin suçun konusunu oluşturması; okul, hastane, kışla veya ibadethane gibi kamuya açık mekânlarda suçun işlenmesi cezanın artırılmasına neden olmaktadır. Keza, uyuşturucu madde ticareti suçunun bir örgüt faaliyeti çerçevesinde veya üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi; suçun belli sağlık mensupları tarafından işlenmesi cezanın ağırlaştırılmasını gerektiren diğer nitelikli halleri oluşturmaktadır. Suçun konusunun üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran maddelerden olması halinde ceza hafifletilmektedir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarına ilişkin nitelikli hallerin uygulanmasında, Yargıtay'ın yaklaşımı önem arz etmektedir. Bu meyanda, Yargıtay uygulaması doktrine de ışık tutmaktadır. Ancak, Yargıtay'ın kimi kararlarının ceza hukuku doktrini ile uyumlu olduğunu söylemek mümkün değildir. Keza, mevzuatta ve içtihatlarda değişiklikler görülmektedir. Bu çalışmada, meselenin doktrin ve uygulama boyutuna yer verilmiş; konu ile ilgili son gelişmeler değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti, ceza hukuku, suçun nitelikli halleri, suçun konusu, örgütlü suçlar, müsterek faillik

Abstract

The crimes of manufacturing and trading of narcotic or psychotropic substances are regulated under Article 188 of the Turkish Penal Code (TPC). The legislator has included multiple types

➤ Bu makale Etik Kurul iznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee permission.

➤ Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 13.6.2025

➤ Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 30.10.2025

* Doç. Dr., Çağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Mersin/Türkiye, E-posta: ziyakoc@yahoo.com, <https://orcid.org/0000-0002-0160-1997>.

of offenses within the same article. In addition, considering the societal and individual harms caused by such crimes, certain aggravated or mitigated circumstances (qualified forms) have been foreseen that result in increased or reduced penalties. This article examines the qualified forms of crime which regulated under Article 188 of the TPC.

The second sentence of the third paragraph of Article 188 addresses cases where the victim of the crime is a child. In such cases, if the perpetrator gives or sells narcotic or psychotropic substances to a child, the minimum penalty is set at 15 years of imprisonment.

The fourth paragraph outlines aggravating factors related to the type of substance and the location of the offense. Accordingly, when the offense involves substances that pose a higher risk to human health—such as heroin, cocaine, amphetamine, or synthetic cannabinoids—or when it is committed in public spaces like schools, hospitals, military facilities, or places of worship, the penalty is increased. Furthermore, when the crime is committed within the framework of an organized criminal activity or by three or more individuals acting together, or when it is committed by certain healthcare professionals, these are also considered other qualified forms that require harsher penalties. On the other hand, if the substance in question is one whose production is subject to official authorization or whose sale requires a prescription issued by a licensed physician, and if the substance produces narcotic or psychotropic effects, the penalty may be mitigated.

The approach of the Turkish Court of Cassation plays a significant role in the implementation of these qualified forms of narcotic or psychotropic substance offenses. In this regard, the Court's rulings also shed light on legal doctrine. However, it is not always possible to say that the Court's decisions are fully consistent with criminal law doctrine. Additionally, both legislation and judicial precedents continue to evolve. This study addresses the issue from both doctrinal and practical perspectives and evaluates recent developments on the subject.

Keywords: Manufacturing and trading drugs or stimulants, criminal law, qualified forms of crime, subject of the crime, organized crimes, joint perpetration.

GİRİŞ

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımı günümüzün önemli sorunlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yönde yapılan tüm çalışmalara rağmen dünyada uyuşturucu maddelerin kullanımı gün geçtikçe artmaktadır. Kimi ülkelerde uyuşturucu maddenin kullanılması tümüyle yasaklanmışken; bazı ülkelerde belli miktarlarda ve sıkı denetimler altında bazı uyuşturucu maddelerin kullanılmasına izin verilmektedir.

Ülkemiz bakımından uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti her geçen gün daha büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu alanda yapılan kanuni düzenlemeler ile ceza yaptırımları öylesine ağırlaştırılmıştır ki; suçun nitelikli halleri söz konusu olduğunda, uygulamada kasten öldürme suçlarından daha ağır cezalarla karşılaşmaktadır. Böylesine şedit bir uygulamaya rağmen, ülkemizin uyuşturucu meselesini dizginlendiğini söylemek pek mümkün değildir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu, Türk Ceza Kanunu'nun (TCK), Özel Hükümler başlıklı ikinci kitabının, "Kamu Sağlığına Karşı Suçlar" adlı üçüncü bölümünde, 188 inci maddede düzenlenmiştir. TCK'nın 188 inci maddesinin birinci fıkrasında; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal veya ihraç edilmesi yaptırıma bağlanmıştır. Maddenin ikinci fıkrası, mahsup maddesidir. Maddenin üçüncü fıkrasında; uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke

içinde satılması, satışa arz edilmesi, başkalarına verilmesi, sevk edilmesi, nakledilmesi, depolanması, satın alınması, kabul edilmesi, bulundurulması hakkında cezai hüküm öngörülmüştür. 188 inci maddenin yedinci fıkrasında, uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan maddesi ülkeye ithal, imal etme, satma, satın alma, sevk etme, nakletme, depolama veya ihracı suçu düzenlenmiştir. Görüleceği üzere, aynı maddede birden fazla suç tipine yer verilmiştir.

Suçun temel şeklinin yanında, çeşitli nitelikli hallerde yer verilmiştir. Bu haller; suçun konusu, suçun işlendiği yer, eyleme katılan müşterek faillerin sayısı, örgütlü suç durumu, failin sıfatı, uyuşturucu maddenin verildiği veya satıldığı kişinin çocuk olması bakımından öngörülmüştür. Örneğin, suçun konusunu eroin, kokain, morfin gibi kişilerin sağlığı açısından daha büyük tehlike arz eden maddelerin oluşturması halinde fail daha ağır bir şekilde cezalandırılmaktadır. Buna karşın, reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü madde bakımından daha hafif bir biçimde cezalandırma öngörülmektedir. Keza, suçun işlendiği yerin okul, yurt, kışla gibi yerler ile bunlara iki yüz metreden yakın mesafede umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesi cezayı ağırlaştıran nitelikli hallerdendir.

Suçun nitelikli halleri, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçlarında sıklıkla ceza davalarına konu olmaktadır. Bu nitelikli hallerle ilişkin Yargıtay uygulaması doktrindeki görüşlere kaynak oluşturmaktadır. Bunun yanında, 7444 sayılı Kanun ile yapılan değişikliklerle suçun nitelikli unsurlarına eklemeler yapılmıştır. Bu yönde, kanun değişiklikleri uyarınca meselenin incelenmesinde ve Yargıtay'ın konu ile ilgili görüşlerinin ele alınmasında yarar vardır.

Çalışmamızda öncelikle nitelikli unsurun ne olduğu tanımlanacaktır. Nitelikli unsurların çeşitlerine göre uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçunun nitelikli halleri sırasıyla ele alınacaktır. Konu ile ilgili doktrindeki görüşlere ve Yargıtay uygulamasına yer verilerek, ihtilaflı hususlarda görüşümüz açıklanacaktır.

I. SUÇ TİPİNİN NİTELİKLİ UNSURLARI HAKKINDA GENEL AÇIKLAMALAR

Ceza Kanununda düzenlenen özel hükümler bakımından, suç tiplerinin düzenlenmesinde öncelikle, ilgili suç tipinin temel haline yer verilir. Suçun temel hali, eylemin değersizliğini, cezaya layık bir haksızlık olduğunu göstermesi bakımından varlığı zaruri temel unsurları içerir. Buna o suç tipinin temel şekli denir. Örneğin, kasten öldürme suçunun temel şekli TCK'nın 81 inci maddesinde, hırsızlığın temel şekli 141 inci maddede tanımlanmıştır¹.

¹ Mahmut Koca ve İlhan Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (17. Baskı, Seçkin Yayınevi Ankara 2024) 141.

Kanun koyucu, temel suç tipini tanımladıktan sonra, bu suç tipine bazı unsurlar ilave eder. Bu unsurlar suçun haksızlık içeriğini azaltan veya artıran hususlardır. Bu sebeple, Kanunda kimi durumlarda temel suç tipine göre fail daha ağır veya daha hafif bir biçimde cezalandırılır. Bu unsurlara “suçun nitelikli unsurları” denir². Doktrinde, “suçu nitelikli kılan unsurlar”, “suça etki eden nedenler”³, “suçu etkileyen nedenler” veya “cezayı etkileyici nedenler”⁴ kavramlarının da kullanıldığı görülmektedir.

Doktrinde, farklı görüşler bulunmakla beraber, bizim de katıldığımız görüşe göre, suçun nitelikli halleri maddi unsur içinde incelenir. Her ne kadar cezanın artırılması ya da azaltılmasında nitelikli unsurların etkisi bulunuyorsa da, bu cezanın bireyselleştirilmesiyle ilgili olmayıp, suçun maddi unsurları ile alakalıdır⁵.

Suçun nitelikli halinde, o suçun temel şekline dair tüm unsurlar bulunmakla birlikte, en azından bir tane özel unsur bulunmaktadır. Bu nedenle, temel suç tipinin bütün özelliklerini taşımayan bir hale, o suçun nitelikli unsuru denemez. Suçun temel şeklini oluşturan unsurlardan birisinin bulunmaması halinde, suçun ne temel şekli ne de nitelikli halinden söz edilebilir⁶. Doktrinde, suçun temel şekliyle nitelikli halinin objektif unsurlar açısından aynı olduğu ancak türeyen suç tipinin (nitelikli halin) çeşitli şekillerde yapılan eklerle elde edilen “türev” suç tipi olduğu ifade edilmiştir⁷.

Suçun temel şekline göre cezanın ağırlaştırılmasını veya hafifletilmesini gerektiren nedenler farklı sebeplere dayanabilir. Bunlardan ilki, failin veya mağdurun sıfatından kaynaklanan nitelikli unsurlardır. Bazı suçların temel şekli herkes tarafından işlenebilirken nitelikli hali ancak belli niteliklere sahip kişiler tarafından işlenebilir (görünüşte özgü suçlar)⁸. Örneğin, resmi belgede sahtecilik suçunun nitelikli şekli ancak bir kamu görevlisi tarafından işlenebilir (TCK m. 204/2). Keza, cinsel saldırı ve kişiyi özgürlüğünden yoksun kılma suçlarının kamu görevlisi tarafından “kamu görevinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle işlenmesi” halinde fail, suçun temel şekline göre daha ağır cezalandırılmaktadır (TCK m. 102/3, 103/3).

Fail ile mağdur arasındaki ilişkilerden, özellikle akrabalık ilişkisinden kaynaklanan nitelikli unsurlar da bulunmaktadır. Mesela, fail ile mağdur arasındaki

² İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (20. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2024) 230; Murat Volkan Dülger, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (2. Baskı, Seçkin Yayınevi Ankara 2024) 434.

³ Hamide Zafer, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (8. Baskı, Beta Basım Yayım İstanbul 2021) 632.

⁴ Kayıhan İçel, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (7. Baskı, Beta Basım Yayım İstanbul 2023) 308.

⁵ M. Emin Artuk/Ahmet Gökçen/M. Emin Alşahin/Kerim Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (18. Baskı, Adalet Yayınevi Ankara 2024) 360; Dülger (n 2) 434.

⁶ Koca ve Üzülmmez (n 1) 141.

⁷ Dülger (n 2) 434.

⁸ Özgenç (n 2) 231.

belli akrabalık ilişkisi, kasten öldürme (TCK m. 82/1-d) ve kasten yaralama (TCK m. 86/3-a) suçlarının bir nitelikli unsurunu oluşturmaktadır. Çocuklara karşı işlenen cinsel istismar suçunun; “üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş veya evlat edinen tarafından” veya “vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından” işlenmesi, daha ağır cezayı gerektiren bir nitelikli unsuru oluşturmaktadır (TCK m. 103/3-c, d).

Nitelikli unsurlar suçun konusuna ait bir özellikten de kaynaklanabilir. Örneğin, hırsızlık suçunun konusunu oluşturan eşyanın “kamu kurum ve kuruluşlarında veya ibadete ayrılmış yerlerde bulunan ya da kamu yararına veya hizmetine tahsis edilen eşya” olması (TCK m. 142/1-a) durumunda fail daha ağır bir biçimde cezalandırılmaktadır. Keza, hırsızlık ve yağma suçlarında suçun konusunu oluşturan eşyanın değerinin azlığı cezada indirim yapılmasını gerektirmektedir (TCK m. 145, 150/2).

Fiilin işlendiği yer ve zamana göre nitelikli unsurlar da bulunmaktadır. Bazı suçlarda, suçun gece vakti işlenmesi, suçun temel şekline göre daha ağır bir biçimde cezalandırılmaktadır (örneğin, konut dokunulmazlığını ihlal suçu açısından m. 116/4; hırsızlık suçu açısından m. 143; yağma suçu açısından m. 149/1-h). Keza, yağma suçunun konutta, işyerinde veya bunların eklentilerinde (m. 149/1-f) işlenmesi veya hırsızlık suçunun belirli yerlerde bulunan eşya hakkında işlenmesi, bu suçlar bakımından daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsur olarak tarif edilmiştir.

Fiilin işleniş şekline göre kaynaklanan nitelikli unsurlar, Kanunda en sık rastlanan nitelikli unsurlardır. Örneğin, suçun silahla işlenmesi (m. 86/3-e, 102/3-d, 109/3-a, 119/1-a, 149/1-a); cebir veya tehdit kullanılarak (m. 109/2, 116/4) işlenmesi suçun nitelikli halini oluşturmaktadır. Kastan öldürmenin canavarca hisle veya eziyet çektirerek (m. 82/1-b), hırsızlık suçunun elde veya üstte taşınan eşyayı çekip almak suretiyle ya da özel beceriyle (m. 142/2-b), bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle (m. 142/2-e) halinde fail daha ağır bir cezai yaptırım ile karşılaşır.

Failin, fiilin işlenmesinde izlediği amaç veya saik sebebiyle nitelikli unsura Kanunda yer verilebilir. Örneğin, kasten öldürme suçunun bir suçu gizlemek, delillerini ortadan kaldırmak veya işlenmesini kolaylaştırmak ya da yakalanmamak amacıyla (m. 82/1-h) veya kan gütmeye saikiyle (m. 82/1-j) işlenmesi durumunda eylem daha ağır bir cezai yaptırım ile karşılanmaktadır. Bunun yanında; failin alacağı tahsil amacıyla hareket ettiği durumlarda (m. 150/1, 144/1-b, 159, 211) faile suçun temel şekline göre daha hafif bir cezai yaptırım uygulanmaktadır.

II. CEZAYI AĞIRLAŞTIRAN NİTELİKLİ UNSURLAR

A. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Verilen veya Satılan Kişinin Çocuk Olması (TCK m. 188/3-2. cümle)

TCK'nın 188 inci maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesine göre; “*uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satan, satışa arz eden, başkalarına veren, sevk eden, nakleden, depolayan, satın alan, kabul eden, bulunduran kişi, on yıldan az olmamak üzere hapis ve bin günden yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır*”.

Suçun temel şekline nazaran, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin verildiği veya satıldığı kişinin çocuk olması durumunda, kanun koyucu faili daha ağır bir biçimde cezalandırmayı öngören nitelikli unsura yer vermiştir. Buna göre, “*ancak, uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olması hâlinde, veren veya satan kişiye verilecek hapis cezası on beş yıldan az olamaz*” (TCK m. 188/3-2. cümle).

Söz konusu nitelikli hal, 188 inci maddenin üçüncü fıkrasına 18.06.2014 tarih ve 6545 sayılı Kanunun 66 ncı maddesi ile ilave edilmiştir. Bu fıkra göre, uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir çocuğa satılması veya verilmesi durumunda, 188 inci maddenin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde on yıldan az olamayacağı belirtilen cezanın alt haddi on beş yıla çıkarılmıştır. Ancak, kanun koyucu sadece hapis cezası bakımından bir artırımı öngörmüştür. Adli para cezası yönünden bir ağırlaştırıcı neden söz konusu değildir.

765 sayılı TCK'nın 403 üncü maddesinin dokuzuncu fıkrasının son cümlesinde, on sekiz yaşını bitirmeyen küçükleri veya ceza ehliyetine sahip bulunmayanları uyuşturucu madde suçlarını işlemekte kullananlar bakımından bir nitelikli unsur kabul edilmişti. 5237 sayılı TCK ise, yaş küçüklüğünü suça iştirak bakımından esas alan eski Kanundan farklı bir kanuni düzenleme öngörmüştür.

Kanun koyucunun böyle bir nitelikli hali kabul etmesinin nedeni, son yıllarda çocuk ve gençler arasında uyuşturucu madde kullanımının artması ve bunun engellenmesi isteğidir. Kanuni değişikliğin gerekçesinde, Anayasa'nın 41 inci maddesinde düzenlenen ailenin korunması ve çocuk hakları ile 58 inci maddede düzenlenen gençlerin korunması hükümleri uyarınca hareket edildiği izah edilmiştir.

Kanuni düzenleme, suçun temel hali ile farklılık göstermektedir. Şöyle ki; uyuşturucu veya uyarıcı maddenin sadece “verme” ve “satma” seçenek hareketleri bakımından bu hüküm uygulanacaktır⁹. Dolayısıyla; satışa arz, sevk etme,

⁹ Durmuş Tezcan/ Mustafa Ruhan Erdem/Murat Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku* (22. Baskı, Seçkin Yayınevi Ankara 2024) 883; Veli Özer Özbek/Koray Doğan/Pınar Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (19. Baskı, Seçkin Yayınevi Ankara 2024) 808; Mustafa Taştan, *Yargıtay Kararları Çerçevesinde Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları* (2. Baskı, Seçkin Yayınevi Ankara 2023) 550.

nakletme, depolama, satın alma, kabul etme ve bulundurma hareketleri bakımından bendin uygulanmasından söz edilemez.

Verme ve satma hareketleri suçun temel şekli ile benzer şekilde anlaşılmalıdır. Buna göre; verme ile kastedilen, satış niteliği olmaksızın bir çocuğun uyuşturucu veya uyarıcı madde üzerinde tasarrufta bulunma olanağının yaratılmasıdır¹⁰. Satma ise, bir uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bedeli karşılığında çocuğa devredilmesini ifade eder. Başka bir deyişle, suça konu maddenin zilyetliğinin en azından dolaylı olarak devredilmesi, yani alıcı olan çocuğun hâkimiyet alanına sokulması gerekir¹¹.

Çocuk ile neyin kastedildiğinin belirlenmesinde, TCK'nın 6 ncı maddesinin birinci fıkrasının b bendine bakmak gerekir. Buna göre; “çocuk deyiminden; henüz onsekiz yaşını doldurmamış kişi” nitelikli unsur bakımından dikkate alınmalıdır.

Evlenme veya mahkeme kararı ile reşit olunması durumunda dahi, on sekiz yaşından küçük birine uyuşturucu madde satılması veya verilmesi nedeniyle bu nitelikli hal uygulanacaktır.

Bu değerlendirme, uyuşturucu maddenin verilme veya satılma anına göre tespit edilmelidir. Fıkarda belirtilen seçimlik hareketlerin yapıldığı ana göre kişinin yaşı kesin bir biçimde tespit edilmelidir¹². Yaş ile ilgili bir şüphenin bulunması halinde gerektiğinde mahkeme resen araştırma yapmalı; vukuatlı aile nüfus kaydını getirtmeli, varsa bu hususta tanık dinlenmesi gibi diğer delilleri toplamalı ve bunun sonucuna göre bir karar vermelidir¹³.

Ancak, failin mağdurun yaşında hataya düşmesi mümkündür. Bu hususta kaçınılmaz bir hataya düşen fail bakımından TCK'nın 30 uncu maddesinin ikinci fıkrası uyarınca hareket edilir. Fail, 188 inci maddenin son fıkrasından değil, temel halinden sorumlu olur¹⁴.

TCK'nın 188 inci maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesinde öngörülen artırım nedeninin uygulanabilmesi için, kendisine uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen ya da satılan çocuğun maddeyi hangi amaçla aldığının bir önemi yoktur. Çocuk, suça konu maddeyi kullanma dışında bir amaçla da almış olabilir¹⁵.

Nitelikli unsur sebebiyle ceza verilirken, suçun temel haline göre ceza miktarının alt sınırı on beş yıldan aşağı olamayacaktır. Kanun koyucu bir artırım oranı yerine, doğrudan suçun alt sınırını belirleme yolunu tercih etmiştir.

¹⁰ Tezcan/Erdem/Önok (n 9) 879.

¹¹ Özbek/Doğan/Bacaksız, (n 9) 804.

¹² Birsan Elmas, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları* (5. Baskı, Adalet Yayınevi Ankara 2022) 148.

¹³ Yargıtay 10. CD, 29.11.2023, 2023/5158 Esas, 2023/10254 Karar.

¹⁴ Elmas (n 12) 149.

¹⁵ Elmas (n 12) 148.

Zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasında, 188 inci maddenin üçüncü fıkrasında sayılan diğer hareketler ve uyuşturucu maddenin çocuğa verilmesi veya satılması hareketleri birlikte değerlendirilecektir. Dolayısıyla, on sekiz yaşından büyük birine uyuşturucu madde verilmesi veya satılmasından sonra, on sekiz yaşından küçük bir kişiye de verilmesi veya satılması halinde zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır¹⁶.

Bir Yargıtay kararında; failin çocuğa uyuşturucu madde satışına teşebbüs etmesi halinde, eylemin aynı zamanda fail yönünden satmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurma suçunu da oluşturduğu, farklı neviden fikri içtima hükümleri gereğince, tamamlanmış satmak için uyuşturucu madde bulundurma suçu için belirlenecek sonuç ceza ile 18 yaşından küçük çocuğa uyuşturucu madde satmaya teşebbüs suçundan yapılacak uygulama ile belirlenecek sonuç cezanın karşılaştırılması ve daha ağır sonuç doğuran suç esas alınarak hüküm kurulması gerektiği belirtilerek bozma kararı verilmiştir¹⁷.

Kanaatimizce, Yargıtay'ın vardığı sonuç doğru olmakla beraber, dayandığı gerekçe hatalıdır. Yargıtay'ın meseleyi fikri içtima ile açıklayan görüşü yerinde değildir. Fikri içtimadan söz ettiğimizde; aynı neviden fikri içtima bakımından aynı suçun tek bir fiille birden fazla kişiye karşı işlenmesi söz konusudur (TCK m. 43/2). Farklı neviden fikri içtimada ise, aynı hareketle fail birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet vermektedir (TCK m. 44). Burada farklı suçlar ile kastedilen farklı suç tipleridir. Farklı suç kavramından anlaşılması gereken, suçun temel ve nitelikli şekilleri dışındaki suçlardır¹⁸. Maddenin gerekçesinde izah edildiği üzere; *“bir suçun temel ve nitelikli şekillerinin dışındaki suçlar, fikri içtima uygulamasında farklı suç olarak kabul edilmelidir”*. Bu sebeple; 188 inci

¹⁶ “...uyuşturucu veya uyarıcı madde verilen veya satılan kişinin çocuk olması hâlinde, veren veya satan kişiye verilecek hapis cezası on beş yıldan az olamaz.” şeklinde düzenlendiği, “uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma” suçu, madde metninden de açıkça anlaşıldığı gibi seçimlik hareketli suçlardan olup suçun oluşması için bu seçimlik hareketlerden birisinin gerçekleşmesinin yeterli olduğu, aynı anda birden fazla seçimlik hareketlerin gerçekleştirilmesinin zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasına vücut vermeyeceği...”, Yargıtay 8. CD, 30.10.2024, 2024/16314 Esas, 2024/8157 Karar. “...suçun temel şekli ile daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hali birleşmişse, nitelikli hale göre ceza tayin edilip zincirleme suç hükümlerine göre cezanın artırılması, buna karşılık suçun temel şekli ile daha az cezayı gerektiren nitelikli hali birleşmişse, suçun temel şekli üzerinden tayin edilen cezanın artırılması gerektiği...”, Yargıtay 10. CD, 12.03.2018, 2017/7874 Esas, 2018/2502 Karar.

¹⁷ “...çocuk kişiye uyuşturucu satma suçunun doğrudan doğruya icrasına başlanmasına rağmen, sanığın elinde olmayan nedenlerle tamamlamadığının anlaşılması karşısında, «teşebbüs aşamasında kalan çocuğa uyuşturucu veya uyarıcı madde satma (TCK'nın 188/3-2. cümle, 35)» ve diğeri «tamamlanmış olan ticaret amacıyla uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma ve nakletme (TCK 188/3)» olmak üzere iki ayrı suçu oluşacağından, TCK'nın 44. maddesinde öngörülen fikri içtima kuralı gereğince sonuç cezaların karşılaştırılması suretiyle daha ağır sonuç doğuran suçtan hüküm kurulması gerektiği gözetilmeden, yazılı şekilde hüküm kurulması...”, Yargıtay 20. CD, 09.11.2015, 2015/4596 Esas, 2015/4563 Karar.

¹⁸ Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır (n 4) 814.

maddenin üçüncü fıkrasının son cümlesindeki düzenleme bir nitelikli hal olup, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunun temel halinden (TCK m. 188/3-1. cümle) farklı bir suç tipini oluşturmamaktadır. Kanuni düzenlemenin hukuki mahiyeti ve fikri içtima hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Yargıtay'ın görüşünün yerinde olmadığı düşüncesindeyiz. Mesele, suçun nitelikli halleri ve TCK'nın 61 inci maddesi esas alınarak çözüme kavuşturulabilir.

B. Uyuşturucu Maddenin Niteliği (TCK m. 188/4-a)

TCK'nın 188 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında, sayma suretiyle suçun konusu bakımından nitelikli unsur belirlenmiştir. Kanun koyucu, izlediği suç politikası gereğince belli maddelerin suçun konusunu oluşturması durumunda daha ağır bir biçimde ceza verilmesini düzenleyen bir hüküm tesis etmiştir.

TCK'nın 188 inci maddesinin birinci ve üçüncü fıkrasında düzenlenen suçlar açısından, suçun konusunun belli uyuşturucu veya uyarıcı maddeler olması durumunda, kanun koyucu ceza miktarının yarı oranında arttırılmasını öngörmüştür. Buna göre; *“yukarıdaki fıkralarda belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin eroin, kokain, morfin, bazmorfin, sentetik kannabinoid ve türevleri, sentetik katinon ve türevleri, sentetik opioid ve türevleri veya amfetamin ve türevleri olması”* halinde verilecek ceza yarı oranında arttırılır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin çeşidine göre cezanın artırılmasının nedeni, kanun metninde sayılan maddelerin sağlık ve kullanıcı üzerindeki etkileri bakımından zararlarının daha yüksek olmasıdır. Örneğin, sentetik kannabinoidlerin içerdiği etken maddeler sebebiyle birey ve toplum üzerindeki risk her geçen gün artmakta, bu maddelere bağlı ölümler ve hastane müracaatlarında yoğun artış görülmektedir. Bu tür maddeler, diğer uyuşturucu madde türleri ile kıyaslandığında bağımlılık yapıcı etkisi daha fazla olan, insan vücuduna daha fazla hasar veren maddelerdir¹⁹.

Konu ile ilgili Avrupa Uyuşturucu raporları (ve Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi Şube Müdürlüğü tarafından hazırlanan “Türkiye Uyuşturucu Raporu Eğilimler ve Gelişmeler” isimli raporlar incelendiğinde, kanuni düzenlemenin gerekçesinin yerinde olduğu anlaşılmaktadır. 2022 yılında Avrupa Birliği, Türkiye ve Norveç'te bildirilen doz aşımına bağlı uyuşturucu ile ilgili ölümlerin yaklaşık 7145 olduğu bildirilmiştir²⁰. 2023 yılında bu rakam 7459 olarak tespit edilmiştir²¹.

¹⁹ Yusuf Yaşar, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları* (3. Baskı, Seçkin Yayınevi Ankara 2019) 32.

²⁰ European Drug Report 2023: Trends and Developments (single PDF version), European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2023_en (Erişim tarihi: 24.07.2025) 114.

²¹ European Drug Report 2025: Trends and Developments (single PDF version), European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2025_en

İç İşleri Bakanlığı tarafından hazırlanan raporda, 2023 yılında çoklu madde kullanımından kaynaklı %53,5 ve tekil madde kullanımından kaynaklı % 42,6 oranı ile metamfetamin kullanımı öldürücü etki bakımından ilk sırada yer almaktadır. Hâlbuki tek başına metamfetamin kaynaklı ölümler 2017 yılında % 0,3 olarak belirlenmiştir²².

Kanun koyucu tahdidi bir sayım yaptığından, kıyas yoluyla başka uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin hükme eklenmesi mümkün değildir. Doktrinde, sayma yönteminin sakıncalı olduğu, aynı etki ve tehlike derecesine sahip başka maddeler bakımından bu nitelikli halin uygulanmamasının sorunlu olduğu ifade edilmiştir²³. Öte yandan, bağımlılık yaratmadığı ve diğer uyuşturucu maddelerle aynı derecede yıkıcı etkisi olmadığı için esrarın, bentte sayılan uyuşturucu maddeler sınıfına dâhil edilmemesinin yerinde olduğu izah edilmiştir²⁴.

Kanaatimizce, kanun koyucunun suç politikası gereği belli cinsten uyuşturucu maddeleri seçmesi yerindedir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin, etken maddelerine göre, haksızlık içeriği bakımından bir derecelendirmeye tabi tutulması mümkündür. Maddenin cinsine göre bağımlılık yaratma, insan sağlığı üzerinde olumsuz etkileri farklılık göstermektedir.

Nitelikli hal kapsamında, birden çok failin yakalandığı ancak bunlardan sadece birisinde bu fıkra giren uyuşturucu madde ele geçirildiği durumlarda, diğer failer ile arasında iştirak ilişkisi saptanmadığı sürece, bu kişiler yönünden cezanın ağırlaştırılmasına karar verilemez²⁵. Fail, doğrudan faillik hükümlerine göre sorumlu tutulacaktır.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin niteliğinde yanılma halinde, failin bu yanlışlığı TCK'nın 30 uncu maddesinin ikinci fıkrası uyarınca suçun nitelikli unsuru hakkında yanlışlığı oluşturacaktır. Bu durumda fail hatasından yararlanır ve nitelikli halden ceza verilmez²⁶. Ancak, bu hatanın kaçınılmaz bir hata olması gerekir²⁷.

Uyuşturucu maddenin, bentte sayılan maddelerden olup olmadığı hususu hâkimlik mesleğine ait bilgi veya tecrübe ile halledilecek işlerden olmadığından rapor aldırılması gerekir. Rapor, Adli Tıp Kurumu'ndan veya bu konuda uzman polis veya jandarma kriminal laboratuvarlarından aldırılabilir. Uygulamada,

report/2025_en (Erişim tarihi: 24.07.2025) 217.

²² 2024 Türkiye Uyuşturucu Raporu Eğilimler ve Gelişmeler, T. C. İç İşleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı (1. Baskı, NSB Yayınları, Ankara 2024) 117.

²³ Özbek/Doğan/Bacaksız, (n 9) 809; Yaşar, (n 19) 321.

²⁴ Tezcan/Erdem/Önok (n 9) 881.

²⁵ Tezcan/Erdem/Önok (n 9) 881.

²⁶ Elmas (n 12) 153.

²⁷ “Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin niteliğinde yanılma halinde, failin bu yanlışlığı TCK'nın 30 uncu maddesinin ikinci fıkrası uyarınca suçun nitelikli unsuru hakkında yanlışlığı oluşturacaktır. Bu durumda fail hatasından yararlanır ve nitelikli halden ceza verilmez...”, Yargıtay 10. CD, 18.04.2024, 2022/2149 Esas, 2024/17785 Karar.

Gümrükler Muhafaza Kriminal Laboratuvar Müdürlüğü'nden de rapor aldırıldığı görülmektedir²⁸. Aldırılacak bilirkişi raporu, uyuşturucu maddenin türü, saflığı ve net miktarı gibi hesaplama ve tespitler içerdiğinden delil değerine sahiptir.

Bentte sayılan maddelerden eroin; beyaz, kokusuz, suda veya alkolde eriye-bilen, afyon hammaddesinden üretilen, deri altına enjekte edilerek veya buruna çekilerek kullanılabilen, bağımlılık yaratan, belirgin etkileri canlılık, cinsel güçte ve özgüvende artış olan bir uyuşturucu maddedir²⁹.

Morfin; genellikle suda çözülün ve şırınga vasıtasıyla deri altına enjekte edilen, hammaddesi afyon olan ve baz halinin belli kimyasal işlemlerden geçirilerek hazırlandığı, belirgin etkileri neşe hali, sarhoşluk durumu olan ve bağımlılık yaratan bir uyuşturucu maddedir³⁰. Baz morfin ise; “*uyuşturucu madde yapımında kullanılan açık kahverengi toz*” olarak sözlükte tanımlanmıştır³¹.

Yargıtay kararlarında, bir morfin türevi olan “6-mono asetil morfin” yani “6-MAM”ın da bu madde kapsamında yer aldığı kabul edilmiştir³². Suç konusu maddenin eser (en düşük) miktarda eroin ve 6-MAM içerdiğinin tespit edildiği durumlarda, cezayı ağırlaştıran bu nitelikli unsur uygulanmayacak; koşullarının bulunması halinde TCK'nın 188 inci maddesinin altıncı fıkrasında düzenlenen daha az ceza verilmesini gerektiren nitelikli hali oluşturacağına karar verilmektedir³³.

Afyonun, Yargıtay kararlarında 188 üncü maddenin dördüncü fıkrasının a bendinde sayılan uyuşturucu maddelerden olmadığına karar verilmiştir³⁴. Bilirkişi raporlarında, afyon olduğu bildirilen maddenin, morfin içerdiği belirtilse de, 3298 sayılı Kanun'un 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında ham afyon, hazırlanmış afyon, tıbbi afyon ve bunların müstahzarları uyuşturucu madde sayıldığından, afyon başlı başına uyuşturucu madde olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle, içerdiği morfin dikkate alınmaz. Ancak, bent kapsamında afyon ayrıca sayılmadığı için nitelikli unsurun uygulanması mümkün değildir.

²⁸ Yargıtay 8. CD, 24.4.2024, 2024/2531 Esas, 2024/3466 Karar.

²⁹ Özbek/Doğan/Bacaksız (n 9) 798.

³⁰ Özbek/Doğan/Bacaksız (n 9) 798.

³¹ Sözlük anlamı için bkz. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi 25.05.2025).

³² Yargıtay 10. CD, 11.04.2022, 2020/21632 Esas, 2022/4655 Karar.

³³ “Adli Tıp Kurumu 5. İhtisas Kurulunun 04.08.2008 ve 12.10.2015 tarihli raporlarında suç konusu 41 gram ağırlığındaki maddenin eser miktarda eroin ve 6-MAM içerdiği belirtildiğinden, olayda TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrası bakımından işlenemez suçun söz konusu olduğu, belirtilen raporlar ile dosyadaki bilgi ve belgelere göre, sanığın eyleminin TCK'nın 188. maddesinin 6. fıkrasında düzenlenen suçu oluşturduğu gözetilmeden, sanık hakkında TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasının uygulanması...”, Yargıtay 10. CD, 18.04.2017, 2017/223 Esas, 2017/1542 Karar.

³⁴ Afyon, haşhaş kozasının çizilmesi suretiyle akan süt gibi beyaz özsudan elde edilen bir maddedir. Özsuyun hava ile temas etmesi ile birlikte renk koyulaşmakta ve git gide kahverengi bir hal almaktadır. Akbulut, Furkan: Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Suçu, Ankara 2022.

Aynı şekilde, afyon sakızı da suçun temel şekli bakımından suçun konusunu oluşturmaktadır³⁵. Afyon sakızı, morfin ve kodein içerse de, 188 inci maddenin dördüncü fıkrasının a bendi kapsamına girmemektedir³⁶.

Yargıtay; morfin içerdiği belirtilmesine rağmen “tağşiş edilmiş afyon”u, bentte sayılmadığından cezayı ağırlaştıran bir madde olarak kabul etmemiştir³⁷. Tağşiş, sözlükte “*bir şeyin içine başka bir madde karıştırma; karıştırma*” veya “*saflığını bozma*” anlamlarına gelmektedir³⁸.

Kokain, maddede sayılan uyuşturucu maddelerden bir diğeridir³⁹. Kokain, güçlü bir uyarıcıdır. Koka bitkisinin yapraklarından elde edilir. Kokain tipik olarak toz halinde satılır. Taş kokain (Crack) ise, kokainin kaya benzeri kristaller oluşturmak üzere işlenmiş bir şeklidir⁴⁰.

Kokainin miktarının az olması nedeniyle miktarsal analiz yapılamadığı ve tamamının deneylerde kullanıldığı durumlarda; uyuşturucu maddenin 2313 sayılı Kanunun 1 inci maddesinde, kokain ve milhleri için öngörülen “binde bir” oranından az olmasının mümkün olup olmadığının araştırılması gerekir. Aldırılacak raporda, madde miktarının azlığından mı yoksa içerdiği kokain miktarının az olmasından mı kaynaklandığı hususunda görüş aldırılmalıdır⁴¹.

Sentetik kannabinoidler, genellikle katı ya da yağ halinde bulunurlar. Çoğunlukla saf hali beyazdan griye, kahverengi veya sarı renkler arasında değişen ince kristal tozlar şeklindedir. Sentetik kannabinoid içeren maddeler genel olarak ülkemizde “bonzai” olarak isimlendirilmektedir⁴². Kanun koyucu, sentetik kanna-

³⁵ Yargıtay 9. CD, 15.09.2015, 2015/16195 Esas, 2015/6143 Karar. “Kayseri Kriminal Polis Laboratuvarının 06.02.2014 tarihli raporunda; afyon sakızı olduğu bildirilen suçta konu maddenin morfin içerdiğinin belirtilmesine karşın; 3298 sayılı Kanunun 4. maddesinin 1. fıkrasında “ham afyon, hazırlanmış afyon, tıbbi afyon ve bunların müstahzarları Türk Ceza Kanununun uygulanmasında uyuşturucu maddelerden sayılır” denilerek, afyonun başlı başına uyuşturucu madde olarak kabul edildiği, içerdiği morfinin dikkate alınamayacağı; öte yandan, 5237 sayılı TCK’nın 188. maddesinin 4. fıkrasında sayılan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler arasında afyon sakızının yer almadığı gözetilmeyerek, sanık hakkında TCK’nın 188/4. maddesinin uygulanması sonucu fazla cezaya hükmedilmesi...”, Yargıtay 9. CD, 12.11.2015, 2015/16923 Esas, 2015/7052 Karar.

³⁶ Yargıtay 10. CD, 27.12.2022, 2022/13475 Esas, 2022/14004 Karar.

³⁷ Yargıtay 10. CD, 17.03.2015, 2010/35726 Esas, 2015/29302 Karar.

³⁸ Sözlük anlamı için bkz. www.sozluk.gov.tr (Erişim tarihi: 2.06.2025).

³⁹ “Suça konu uyuşturucu maddenin kokain olması nedeniyle ceza arttırımı yapılırken, 5237 Sayılı TCK’nın 188/4-a maddesi yerine 188/4 maddesi yazılması suretiyle 5271 Sayılı CMK’nın 232/6. maddesine aykırı davranılması...”, Yargıtay 10. CD, 17.3.2025, 2021/8502 Esas, 2025/2998 Karar.

⁴⁰ Ali Erdim Sevdin, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu* (Seçkin Yayınevi Ankara 2014) 40-41. “Sanık ...’un evinde yapılan arama neticesinde 0,5 gram toz kokain ve 0,5 gram taş kokain elde edildiği, olayın bütünlüğü ve tanıkların soruşturma aşamasındaki beyanları dikkate alındığında sanığın uyuşturucu madde ticareti nedeniyle cezalandırılmasına karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde beraat kararı verilmesi...”, Yargıtay 20. CD, 21.06.2016, 2015/14720 Esas, 2016/4012 Karar.

⁴¹ Yargıtay 20. CD, 10.01.2019, 2015/13443 Esas, 2019/191 Karar.

⁴² Hülya Karadeniz/Erdal Özer/H. İlhan Aydoğdu/Mehmet Askay, “Sentetik Kannabinoid: Sokak Dilinde “Bonzai”, 2017 (01), *Karadeniz Chemical Science And Technology* 3.

binoid ve türevlerinin suçun konusunu oluşturması veya uyuşturucu maddenin bunu içermesi halinde daha ağır bir ceza yaptırımını öngörmüştür.

Uygulamada; ADB-FUBINACA⁴³, ADB-CHIMNACA⁴⁴, 5F-MDMB-PICA⁴⁵, A4⁴⁶, MDMB-4EN-PINACA⁴⁷, 5F-ADB⁴⁸, AMB-FUBINACA⁴⁹, ADB-BUTINACA⁵⁰, 5CL-ADB-A⁵¹, AM-2201⁵², 4F-MDMB⁵³, 5F-EMB-PICA⁵⁴, 5-MeO-MIPT⁵⁵, 4-Fluoro MDMB BUTİCA⁵⁶, JWH-018⁵⁷ gibi sentetik kannabinoid türevlerine kararlarda rastlanmaktadır.

⁴³ “Sanıktan ele geçirilen uyuşturucu maddenin sentetik kannabinoid türevi olan ADB-FUBINACA olması dikkate alındığında sanık hakkında TCK’nın 188. maddesinin 4. fıkrasının a. bendinin uygulanmaması aleyhe temyiz bulunmadığından bozma sebebi sayılmamıştır”, Yargıtay 10. CD, 12.11.2015, 2015/4584 Esas, 2015/32902 Karar.

⁴⁴ “Suç konusu uyuşturucu maddenin sentetik kannabinoid türevi olan AB-CHIMNACA olması dikkate alındığında sanıklar hakkında TCK’nın 188. maddesinin 4. fıkrasının “a” bendinin uygulanmaması, aleyhe temyiz bulunmadığından bozma sebebi sayılmamıştır”, Yargıtay 10. CD, 03.05.2016, 2016/1446 Esas, 2016/1450 Karar.

⁴⁵ “Sanığın ikametinde yapılan aramada, toplam 1590 gram sentetik kannabinoidler grubunda yer alan 5F-MDMB-PICA etken maddesi içeren madde, net 0,5 gram esrar ve hassas terazi ele geçirildiği olayda; sanık hakkında yapılan ihbar ve ele geçen maddenin miktarı gözetildiğinde İlk Derece Mahkemesi ve Bölge Adliye Mahkemesi kararlarında açıklanan gerekçeler, tüm dosya kapsamına göre usul ve yasaya uygun bulunarak, sanık müdafinin temyiz sebepleri yerinde görülmemiş, hükümde hukuka aykırılık bulunmamıştır, Yargıtay 10. CD, 20.12.2022, 2021/2691 Esas, 2022/13554 Esas.

⁴⁶ “...ikamette yapılan aramada A4 olarak tabir edilen sentetik kannabinoid türevi uyuşturucu maddelerin ele geçirildiği...”, Yargıtay 10. CD, 02.05.2023, 2023/7002 Esas, 2023/3868 Karar.

⁴⁷ “Sanıkta ele geçirilen sentetik kannabinoid türevi MDMB-4EN-PINACA içeren 1x5.5 cm ebatındaki maddenin satma veya başkasına verme gibi ticari amaçla bulundurulduğuna ilişkin sanığın savunmasının aksine, her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı gözetilmeden 5237 sayılı Kanun’un 188 inci maddesinin dördüncü fıkrasının (a) bendi uyarınca temel ceza üzerinden artırım yapılarak fazla cezaya hükmedilmesi...”, Yargıtay 10. CD, 20.03.2024, 2022/1441 Esas, 2024/16788 Karar.

⁴⁸ “...araç içinde gizli soruşturmacılara 1 paket 5F-ADB içeren sentetik kannabinoid türevi madde sattığı olayda...”, Yargıtay 10. CD, 10.01.2024, 2022/4525 Esas, 2024/268 Karar.

⁴⁹ “Ankara Kriminal Polis Laboratuvarının 12.01.2018 tarihli uzmanlık raporuna göre; olay yerinde ele geçirilen ve net ağırlığı 1,8 gram gelen, yine sanık ...’in üzerinde ele geçirilen ve net ağırlığı 3,6 gram olan sarı ve yeşil renkli bitki kırıntılarının, sentetik kannabinoidler grubunda yer alan “5F-ADB, ADB-FUBINACA” ve “AMB-FUBINACA” etken maddelerini içerdiği...”, Yargıtay CGK, 01.07.2021, 2019/227 Esas, 2021/332 Karar.

⁵⁰ “...sanık ...’nin üzerinde net 0,09 gram ve sanık ...’in üzerinde net 0,05 gram sentetik kannabinoidler grubunda yer alan ADB-BUTINACA ve MDMB-4en-PINACA ihtiva eden maddeler ele geçirilen olayda...”, Yargıtay 10. CD, 24.11.2023, 2023/17528 Esas, 2023/10100 Karar.

⁵¹ Yargıtay 10. CD, 09.11.2023, 2021/19207 Esas, 2023/9670 Karar.

⁵² Yargıtay 8. CD, 03.02.2025, 2024/5479 Esas, 2025/714 Karar.

⁵³ Yargıtay 8. CD, 30.09.2024, 2024/2494 Esas, 2024/7193 Karar.

⁵⁴ Yargıtay 10. CD, 27.11.2023, 2022/281 Esas, 2023/10189 Karar.

⁵⁵ Yargıtay 17.10.2022, 2021/2784 Esas, 2022/10337 Karar.

⁵⁶ Yargıtay 8. CD, 11.06.2024, 2024/1059 Esas, 2024/5055 Karar.

⁵⁷ Yargıtay 10. CD, 23.11.2023, 2021/6988 Esas, 2023/10057 Karar.

Sentetik katinon ve türevleri, TCK'nın 188 inci maddenin dördüncü fıkrasında yer alan maddeler arasındadır. Sentetik katinon ve türevleri, 28.3.2023 tarih ve 7445 sayılı Kanunun 17 inci maddesiyle eklenmiştir. Söz konusu maddeye ilişkin hüküm, 32154 sayı ve 5/04/2023 tarihinde yayımlanan Resmi Gazete ile yürürlüğe girmiştir. Buna göre, suçun konusunu bu maddelerin oluşturması halinde failin cezası yarı oranında artırılmaktadır⁵⁸.

Sentetik katinonlar; “kokain, 3,4-metilendioksimetamfetamin (MDMA) ve diğer amfetaminlerle benzer şekilde halüsikonejik ve psikostimülan etkiler gösteren, yeni psikoaktif maddeler sınıfına dâhil tasarım maddelerdir”⁵⁹.

Sentetik katinonlar, doğal olarak oluşan kat bitkisinden elde edilen bir ilaç kategorisinin adıdır. Uyarıcı maddeler olup; beyin ile vücut arasındaki mesajları hızlandırırlar ve amfetaminlerle benzer etkilere sahiptirler. Bunlar, yeni psikoaktif maddeler arasında yer almaktadır. 2000'lerin ortalarında ilk kez eğlence amaçlı uyuşturucu pazarında ortaya çıkan; esrar, kokain, ecstasy ve LSD gibi yerleşik yasadışı uyuşturucuları taklit etmek üzere tasarlanmış bir dizi uyuşturucudur. Sentetik katinonlar çoğunlukla beyaz veya kahverengi tozlardır ancak küçük, iri kristaller şeklinde de olabilirler. Bazen kapsüller halinde ve daha az yaygın olarak tabletler halinde bulunurlar⁶⁰.

Sentetik opioidler ve türevleri, madde kapsamında kabul edilen suçun konusu bakımından nitelikli unsurlar arasındadır. Sentetik opioidler ve türevleri, 28.3.2023 tarih ve 7445 sayılı Kanunun 17 inci maddesiyle eklenmiştir.

Opioidler, “*haşhaş bitkisinde bulunan doğal maddelerden türetilen veya onları taklit eden bir ilaç sınıfıdır. Opioidler, ağrı kesici de dâhil olmak üzere çeşitli etkiler üretmek için beyinde çalışır. Bir madde sınıfı olarak, morfin benzeri etkiler üretmek için opioid reseptörleri üzerinde etki gösterirler*”⁶¹.

Sentetik opioidler, afyon haşhaş bitkilerinden doğal olarak üretilen opioidlerin aksine, insan yapımı kimyasallardan türetilir. Ruhsata uygun olarak reçeteli sen-

⁵⁸ “...Cathinone maddesinin Bakanlar Kurulunun 13.02.2011 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan kararıyla uyuşturucu madde kapsamına alınmış olması, sanığın 11 yıldır Türkiye’de yaşadığı yönündeki beyanı ile Etiyopya uyruklu olduğu hususu birlikte değerlendirildiğinde, hem Etiyopya uyruklu olan hem de 11 yıl gibi uzun bir süredir Türkiye’de yaşayan bir insanın Etiyopya’da uyuşturucu olarak kabul edilmeyen ve yaygın bir şekilde kullanılan bir maddenin Türkiye’de uyuşturucu olarak kabul edildiğini bilmesinin diğer insanlara göre çok daha kuvvetle muhtemel olduğu hususları dikkate alınarak sanık savunmasının suçtan kurtulmaya yönelik olduğu değerlendirilmiş ve itibar edilmemiştir”, Yargıtay 10. CD, 08.03.2023, 2021/15991 Esas, 2023/1981 Karar.

⁵⁹ Beril Altun/İsmet Çok, “Yeni Psikoaktif Maddeler: Sentetik Katinonalar”, (2018) 7 (2), *Literatür Eczacılık Bilimler Dergisi* 137. “...aynı konutta ele geçen 3 tane MDMA içeren tableti de uyuşturucu madde ticareti yapma kastıyla bulundurduğu gözetilmeden sanık hakkında 5237 Sayılı TCK’nın 188/4-a maddesi uygulanmayarak eksik ceza tayin edilmesi aleyhe temyiz olmadığından bozma nedeni yapılmamıştır”, Yargıtay 10. CD, 23.12.2024, 2024/8748 Esas, 2024/26353 Karar.

⁶⁰ Synthetic cathinones, <https://adf.org.au/drug-facts/synthetic-cathinones/> (Erişim tarihi: 27.05.2025).

⁶¹ Opioid, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Opioid> (Erişim tarihi: 27.05.2025).

tetik opioidlerin üretilmesi mümkündür. Bu sentetik opioidleri üreten laboratuvarlar bazen bu uyuşturucuları eroin gibi diğer uyuşturucularla birleştirir. Birçok sentetik opioidin eroin veya morfinden daha tehlikeli olduğu kabul edilmektedir⁶².

TCK'nın 188 inci maddesinin dördüncü fıkrasının a bendinde sayılan son uyuşturucu madde, amfetamin ve türevleridir. Amfetamin ve türevleri, 28.3.2023 tarih ve 7445 sayılı Kanunun 17 inci maddesiyle eklenmiştir. Amfetaminlerin en sık görülen çeşidi metamfetaminlerdir⁶³.

Amfetamin, merkez sinir sistemini harekete geçiren sentetik ilaç türüne verilen addır. Amfetaminler, etkili psikotropik maddeler olup; uyarıcı ilaçlardır, yani beyin ile vücut arasında iletilen mesajları hızlandırırlar. Kullanıcılar, oldukça kolay ve çabuk bir biçimde bu maddeye bağımlılık geliştirebilirler. Deksamfetamin gibi bazı amfetamin türleri, doktorlar tarafından dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) ve narkolepsi (kişinin uyku döngüsünü etkileyen bir bozukluk) gibi rahatsızlıkları tedavi etmek için reçete edilir⁶⁴.

Amfetaminler farklılık gösterdiğinden, bu maddelerden hangilerinin 188 inci maddenin dördüncü fıkrası kapsamında; hangilerinin ise yedinci fıkra kapsamında kaldığının rapor ile belirlenmesi gerekir⁶⁵.

Ele geçirilen uyuşturucu maddenin çok az amfetamin içermesi, maddenin miktarsal analizinin yapılamadığı durumlarda, 2313 sayılı Kanunun 1 inci maddesinde öngörülen oranların altında kalması halinde, Yargıtay suçun konusunu oluşturmaya elverişli bir madde bulunmadığından işlenemez suç hükümlerinin söz konusu olduğuna karar vermiştir⁶⁶.

C. Suçun İşlendiği Yer (TCK m. 188/4-b)

TCK'nın 188 inci maddesinin dördüncü fıkrasının b bendinde, suçun işlendiği yer itibarıyla nitelikli hallere yer verilmiştir. Bu bent, 6638 sayılı Kanun ile

⁶² What to know about synthetic opioids, <https://www.medicalnewstoday.com/articles/what-are-synthetic-opioids> (Erişim tarihi: 27.05.2025).

⁶³ “Dosya kapsamına göre, ele geçen uyuşturucu maddenin, amfetamin türevlerinden olan metamfetamin olduğunun anlaşılması karşısında, sanık hakkında 05.04.2023 tarihinde yürürlüğe giren 28.3.2023 tarihli ve 7445 Sayılı Kanun’un 17. maddesiyle değişik 5237 Sayılı Kanun’un 188/4-a maddesi uygulanarak artırım yapılmaması suretiyle eksik ceza tayini aleyhe temyiz olmadığından bozma sebebi yapılmamıştır”, Yargıtay 10. CD, 17.9.2024, 2024/2584 Esas, 2024/22521 Karar.

⁶⁴ What are amphetamines?, <https://adf.org.au/drug-facts/amphetamines/> (Erişim tarihi: 27.05.2025).

⁶⁵ “Adli Tıp Kurumu 5. İhtisas Kurulunun 11.06.2012 tarihli raporu ve diğer raporlara göre; sanıkların savunmalarında imal ettiklerini söyledikleri Quartamin bileşiğinin imali sırasında, olay yerinden ele geçirilen benzil metil keton ve N-formil amfetaminin oluşmayacağı ve N-formil amfetaminin TCK’nın 188/7. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiğinin tespit edildiğinin anlaşılması karşısında; uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmî makamların iznine bağlı olan maddeyi ülkede imal eden sanıkların TCK’nın 188/7. maddesi gereğince mahkûmiyetleri yerine, beraatlerine karar verilmesi...”, Yargıtay 10. CD, 27.10.2021, 2020/120 Esas, 2021/10767 Karar.

⁶⁶ Yargıtay 20. CD, 12.06.2019, 2017/5260 Esas, 2019/3549 Karar.

27/03/2015 tarihinde madde metnine eklenmiştir. Ancak, şunu belirtmek gerekir ki, bu bent sadece 188 inci maddenin üçüncü fıkrası bakımından uygulama alanına sahiptir.

Kanuni düzenlemeye göre; “Üçüncü fıkradaki fiillerin; okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, askerî ve sosyal amaçla toplu bulunan bina ve tesisler ile bunların varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesi, hâlinde verilecek ceza yarı oranında artırılır”. Hükümde “gibi” ifadesine yer verildiğinden, sayımın sınırlı olmadığı anlaşılmaktadır.

Kanuni düzenlemede, “üçüncü fıkrada sayılan fiillerin” ibaresi ile neyin anlaşılması gerektiği tartışmaya açıktır. Kanunun lafzı ile meseleye bakıldığında, üçüncü fıkradaki her bir seçimlik hareket bakımından uygulama yapılması gerektiği sonucu çıkmaktadır. Yargıtay, gerekçesi çok da anlaşılamayan bir kararında, failin temin ettiği uyuşturucu maddeyi, tanığa nerede vereceğinin belli olmadığı, tanık ile aralarında alışveriş henüz gerçekleşmediğinden, hakkında bu nitelikli halin uygulanmasının koşullarının bulunmadığını belirterek yerel mahkeme kararını bozmuştur⁶⁷. Yargıtay’ın bu kararı, kanuni düzenlemenin lafzı ile tezat teşkil etmektedir. Failin buradaki hareketi niteliği itibarıyla satmak amacıyla uyuşturucu maddenin bulundurulması seçimlik hareketini oluşturmaktadır.

Kanaatimizce, kanuni düzenlemedeki “üçüncü fıkrada sayılan fiillerin” ifadesi sorunludur. Bu durumda, söz gelimi, uyuşturucu maddenin şehirlerarası nakli sırasında nakil aracının bentte sayılan, umumi veya umuma açık herhangi bir yerde yakalanması halinde bu nitelikli unsurun uygulanması gerekir. Keza, aynı durum, sevk etme, depolama, kabul ve bulundurma gibi diğer hareketler bakımından da geçerlidir.

Nitelikli halin uygulanabilmesi bakımından; iki olasılık söz konusudur. Birinci olasılık; suçun okul, yurt, hastane, kışla veya ibadethane gibi tedavi, eğitim, askeri ve sosyal amaçla toplu bulunan bina ve tesislerde işlenmesidir. İkinci olasılık ise; yukarıda sayılan bina ve tesisler ile varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen sınırlarına iki yüz metreden yakın mesafe içindeki umumi veya umuma açık yerlerde işlenmesidir. Bu gibi yerlerin suçun işlenmesi ve failerin gizlenmesi bakımından kolaylık sağlaması sebebiyle nitelikli unsur kabul edilmiştir.

⁶⁷ “Dosya kapsamına göre, 03.09.2019 tarihli olayda, sanık ...’in diğer sanık ...’ten esrar satın aldığı yerin, okula 10 metre yürüme mesafesinde olduğu, bu nedenle sanık ... yönünden 5237 Sayılı TCK’nın 188/4-b maddesinin uygulanma koşulları bulunsun da; sanık ...’in, temin ettiği uyuşturucu maddeyi, tanık ‘a nerede vereceği belli olmayıp, tanık M. ile arasında alışveriş henüz gerçekleşmediğinden, hakkında 5237 Sayılı TCK’nın 188/4-b maddesinin uygulanma koşullarının bulunmadığı gözetilmeden, yazılı şekilde hüküm kurularak fazla ceza tayin edilmesi...”, Yargıtay 10. CD, 21.11.2024, 2021/16688 Esas, 25154 Karar.

“Umumi veya umuma açık yer” ibaresine kanunda yer verilmiş ancak tarifi yapılmamış, örnekleme metodu ile bir kısım yerler sayılmıştır.

Meselenin aydınlatılması bakımından “umumi veya umuma açık yer” ibaresinin izahında yarar vardır. Bu konuda, Umuma Açık Yerler ve İçkili Yerler İle Resmi veya Özel Öğretim Kurumları Arasındaki Uzaklıkların Belirlenmesine Dair Yönetmelik hükümlerine müracaat edilebilir. Yönetmeliğin 4 üncü maddesinin d fıkrasında, “umuma açık yer” tanımlanmıştır. Buna göre, umuma açık yer; “açılmasına veya faaliyette bulunmasına kolluğun soruşturması üzerine, mahallin en büyük mülki idare amiri tarafından izin verilen ve belli şartlara uymak kaydı ile herkesin girebileceği kahvehane, kiraathane, elektronik oyun merkezleri gibi yerleri” ifade etmektedir. Keza, meyhane, bar gibi içkili yerler de umuma açık yerlerdendir (Yönetmelik m. 4/f).

Bir Yargıtay kararında; “5237 Sayılı TCK’nın TCK 188/4-b maddesinde belirtilen ‘Umumi’ kelimesinin genel anlamına geldiği ve yollar, caddeler, sokaklar, meydanlar, parklar, sahiller gibi yerlerin kastedildiği, ‘umuma açık yer’ kavramından anlaşılması gerekenin ise “kişilerin girip çıkması bakımından bir koşulun aranmadığı, denetimin yapılarak sınırlamaya gidilmediği” lokanta, sinema, tiyatro, bar, pavyon, gazino, kahvehane, market, bakkal dükkânı gibi yerlerin olduğu; hukuk literatüründe aleniyet kavramının teknik bir tabir olduğu ve yapılan fiilin herkesin serbestçe girip çıkabileceği bir mekanda, kamuya, halka açık bir biçimde gerçekleştirilmiş olması ile birlikte başkaları tarafından bu hareketin farkına varılabildiğinin anlaşılması gerektiği” ifade edilmiştir⁶⁸.

Yargıtay kararlarını incelediğimizde; failin ikametgâhında yaptığı uyuşturucu satışında, suçun işlendiği yerin ikamet ettiği ev olması nedeniyle umuma açık yerlerden olmadığına doğru bir biçimde karar verilmiştir⁶⁹. Benzer yönde, failin kaldığı pansiyon odasında satmak amacıyla uyuşturucu madde bulundurması eyleminde bu nitelikli hal uygulanmamıştır⁷⁰. Keza, metruk bir binanın herkesin girip çıkabildiği yerlerden olmaması nedeniyle bent kapsamında olmadığına hükmedilmiştir⁷¹.

⁶⁸ Yargıtay 10. CD, 18.11.2024, 2022/15568 Esas, 2024/24981 Karar.

⁶⁹ “Suça konu uyuşturucu maddelerin TCK’nın 188/4-a maddesi kapsamında olduğu ve temel hapis cezasının alt sınırından belirlendiği de dikkate alındığında, uyuşturucu madde satışının “Zafer Mahallesi Bayır sokak no:7” adresinde bulunan müstakil evden yapıldığı, söz konusu yerin TCK’nın 188/4-b uyarınca “umumi veya umuma açık yer” olarak nitelendirilemeyeceği gözetilmeden, sanıklar hakkında artırım maddesi olarak TCK’nın 188/4-a’nın yanı sıra TCK’nın 188/4-b maddesinde yazılması...”, Yargıtay 20. CD, 23.12.2019, 2018/2008 Esas, 2019/7467 Karar.

⁷⁰ Yargıtay 10. CD, 25.9.2024, 2024/6361 Esas, 2024/22956 Karar.

⁷¹ “sanığın uyuşturucu madde satma eyleminin metruk bina içerisinde gerçekleştiği ve metruk bina içerisinde gerçekleşen uyuşturucu madde alışverişi ile ilgili olarak, 5237 Sayılı Kanun’un 188/4-b maddesinde aranan “umumiyet” unsurunun oluşmamasına karşın sanık hakkında hükmedilen temel ceza üzerinden TCK’nın 188/4-b maddesinin tatbik edilmesi suretiyle fazla ceza tayini hukuka aykırı görülmüştür...”, Yargıtay 8. CD, 20.3.2025, 2024/1886 Esas, 2025/2298 Karar.

Yargıtay; Kimsesizler Evi, Aşevi Eğitim Hizmet Binasına⁷², “çocuk parkına”⁷³, iki yüz metreden yakın mesafede umuma açık yerde suçun işlenmesi halinde, bu yerlerin Kanunda sayılan yerlerden olmadığına karar vermiştir. Buna karşın; Kız Kuran Kursuna⁷⁴ iki yüz metreden yakın mesafede gerçekleştirilen uyuşturucu madde satışı bakımından nitelikli halin uygulanması kabul edilmiştir. Bir kararda, ramazan çadırının⁷⁵ umuma açık yerlerden olduğu ve bu yerde gerçekleştirilecek eylemin bent kapsamında kaldığı kararda vurgulanmıştır. Apartmanın içerisinde gerçekleştirilen uyuşturucu madde ticaretinin ise⁷⁶ bentte sayılan yerlerden olmadığına karar verilmiştir.

İşyerleri bakımından, işyerinin kamuya açık, herkesin girip çıkabileceği bir yer olması halinde nitelikli unsur uygulanacaktır⁷⁷. Örneğin, herkese açık bir restoran⁷⁸, oto kiralama (rent a car)⁷⁹, dekorasyon olarak faaliyette bulunan işyeri⁸⁰, çay ocağı⁸¹, bakkal dükkânı, kahvehane⁸², emlak bürosu, birahane, oto yağlama yıkama servisi, çiğerci dükkânı, otel, tamirhane ve terzi dükkânı⁸³ bu anlamda umuma açık yerlerdendir.

Yargıtay kararlarında isabetli bir biçimde vurgulandığı üzere, araç içerisinde yapılan uyuşturucu ticareti suçunda, umumi ya da umuma açık yerde işlenme koşulu oluşmamaktadır⁸⁴. Aracın camından uyuşturucu maddenin verildiği du-

⁷² Yargıtay 10. CD, 26.2.2025, 2019/1886 Esas, 2025/1900 Karar.

⁷³ Yargıtay 10. CD, 26.11.2024, 2024/6933 Esas, 2024/25315 Karar.

⁷⁴ Yargıtay 10. CD, 28.11.2024, 2021/16916 Esas, 2024/25421 Karar.

⁷⁵ Yargıtay 10. CD, 26.2.2025, 2022/14414 Esas, 2025/1856 Karar.

⁷⁶ Yargıtay 8. CD, 30.4.2024, 2024/16152 Esas, 2024/3669 Karar.

⁷⁷ “...sanığın söz konusu iş yeri içinde kendisine ele geçen uyuşturucu maddeyi verdiğini beyan ettiği de dikkate alındığında, uyuşturucu madde alışverişinin gerçekleştiği söz konusu iş yerinin, umuma açık yer olduğu anlaşılmış olup, somut olayda 5237 Sayılı TCK’nın 188/4-b. maddesinin uygulanma koşulları bulunduğundan, Tebliğnamedeki bu hususa ilişkin bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir...”, Yargıtay 10. CD, 10.04.2025, 2024/10322 Esas, 2025/4216 Karar.

⁷⁸ “Sanığın tanık İ.‘e uyuşturucu satma eyleminin umuma açık yer olan restoran içinde gerçekleştiği anlaşıldığından mahkemece keşif yapılarak sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerekirken 5237 Sayılı TCK’nın 188/4-b maddesinin uygulama şartları oluşmadığından bahisle eksik cezaya hükmedilmesi aleyhe temyiz olmadığından bozma nedeni yapılmamıştır”, Yargıtay 10. CD, 14.10.2024, 2024/6495 Esas, 2024/23855 Karar.

⁷⁹ Yargıtay 10. CD, 26.9.2023, 2023/10029 Esas, 2023/8113 Karar. Yargıtay 10. CD, 4.3.2019, 2019/398 Esas, 2019/1349 Karar.

⁸⁰ Yargıtay 10. CD, 9.10.2023, 2023/14563 Esas, 2023/8523 Karar.

⁸¹ Yargıtay 10. CD, 28.11.2022, 2021/91 Esas, 2022/12387 Karar.

⁸² Yargıtay 10. CD, 12.5.1997, 1997/5828 Esas, 1997/5654 Karar.

⁸³ Açıklamalar için bkz. Elmas (n 12) 158.

⁸⁴ “sanık araç içerisinde iken haklarında kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan ayrı işlem yapılan ..., ... ve ...’in araç içine binmesi üzerine uyuşturucu madde satışının aracın içerisinde gerçekleşmiş olması ve aracın TCK’nın 188. maddesinin 4. fıkrasının (b) bendinde belirtilen umumi veya umuma açık yerlerden olmaması karşısında, TCK’nın 188. maddesinin 4.

rumlarda da benzer yönde karar verilmektedir⁸⁵. Ancak, aracın umuma açık yer olarak kullanıldığını gösterir bir durumun; örneğin köfte, kokoreç gibi gıda satışı yapılan bir araç olması halinde bu bent uygulanabilir⁸⁶.

Bentte sayılan yerlere 200 metreden yakın mesafede umuma açık yerlerde suçun işlenmesi titizlikle araştırılmalıdır⁸⁷. Aksi takdirde, şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereğince hareket edilmelidir. Örneğin, uyuşturucu madde satışının yapıldığı yerin noktasal tayininin yapılamadığı ve söz konusu mesafenin 200 metreye yakın olduğu durumlarda, şüpheli kalan durum sanık lehinde değerlendirilmelidir⁸⁸.

Doktrinde, bentte getirilen 200 metre kıstasının sorunlu olduğu, anılan yerlerden bu mesafenin nasıl ölçüleceği, failin bu konudaki kastının nasıl tespit edileceği gibi soruların cevaplanmaya muhtaç olduğu, bu ölçütün ne şekilde belirlendiğinin de izaha muhtaç olduğu belirtilerek eleştirilmiştir⁸⁹.

Kanaatimizce, doktrinde yapılan eleştiriler yerindedir. Kanun metninde sayılan yerlerin nereler olduğu, bu yerlere 200 metreden yakın mesafenin ne şekilde belirleneceği hususu tartışmaya açıktır. Her ne kadar Yargıtay içtihatları ile normun uygulamasına açıklık getirilmeye çalışılsa da; belirlilik ilkesi açısından Kanun metninin gözden geçirilmesinde yarar vardır.

fikrasının (b) bendinin sanık hakkında uygulanamayacağının gözetilmemesi...", Yargıtay 20. CD, 2018/4162 Esas, 2019/337 Karar.

⁸⁵ "sanığın araç içerisinde olduğu; tanık 'un aracın dışında olduğu, sanığın maddeyi aracın camından dışarıdaki alıcıya verdiği, alışverişin bu şekilde gerçekleştiği olayda; uyuşturucu madde satışının, araç içerisinde gerçekleştiği anlaşılmakla, araçlar, "umumi veya umuma açık yerler" olarak nitelendirilemeyeceğinden, sanık hakkında 5237 Sayılı TCK'nın 188/4-b maddesinin uygulanma koşullarının bulunmadığı gözetilmeden, yazılı şekilde uygulama yapılarak fazla ceza tayin edilmesi, hukuka aykırı bulunmuştur", Yargıtay 10. CD, 22.10.2024, 2022/12867 Esas, 2024/24350 Karar. Benzer yönde, Yargıtay 10. CD, 8.10.2024, 2022/13374 Esas, 2024/23583 Karar.

⁸⁶ "...somut olayda aracın "umuma açık yer" olarak kullanıldığını gösterir bir durumun (Örnek; köfte/kokoreç gibi gıda satışı yapılan bir araç) bulunmaması, söz konusu maddenin düzenlenmesinden hareketle aracın bulunduğu yerin "umumi" yer olduğu kabul edilerek yapılacak bir yorumun ise suç ve ceza içeren hükümlerin neredeyse kıyasa yol açacak şekilde geniş yorumlanması anlamına geleceği ve TCK'nın 2. maddesinin 3. fıkrasının son cümlesinde belirtilen "...Suç ve ceza içeren hükümler, kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz." düzenlemesine aykırılık oluşturacağı gözetildiğinde, sanık hakkında hükmolunan cezadan TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasının (b) bendi uyarınca artırım yapılamayacağının kabulü gerekmektedir", Yargıtay CGK, 30.03.2021, 2020/327 Esas, 2021/145 Karar.

⁸⁷ "...bozma sonrası anılan mahkemenin 07.10.2016 tarihinde keşif icra ettiği, dosyaya gelen 11.10.2016 tarihli bilirkişi raporuna göre suçun işlendiği yerin ...Camisine 230 metre yürüme mesafesinde olduğunun anlaşıldığı, dosya dışı sanık Uğur M. ile olay tarihinde iştirak halinde suç işleyen sanık hakkında 5237 Sayılı TCK'nın 188/4-b maddesinin uygulanma şartlarının oluşmadığı anlaşılmakla...", Yargıtay 10. CD, 18.3.2025, 2021/10709 Esas, 2025/3085 Karar.

⁸⁸ Yargıtay 10. CD, 20.12.2023, 2023/12636 Esas, 2023/11369 Karar.

⁸⁹ Tezcan/Erdem/Önok (n 9) 884.

Yukarıda zikredilen yönetmelik hükümleri, mesafenin ölçümü hususunda da yol gösterici olabileceği doktrinde ileri sürülmüştür⁹⁰. Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasına göre, “uzaklığın ölçümünde mevcut cadde ve sokaklar üzerinden yaya yolu kullanılarak, yaya kurallarına göre gidilebilecek en kısa mesafe dikkate alınır”. Yönetmeliğe göre uzaklığı ölçme yetkisi mahalli kolluk görevlilerine aittir (m. 7/1).

Maddede sayılan yerlerin aktif olarak kullanıma açık yani faaliyette olması gerekir⁹¹. Örneğin, kilisenin ayinlere kapalı olmasının kiliseye girmeye ve ibadet yapmaya engel olmadığı durumlarda faal olduğu kabul edilebilir⁹². Keza, okul söz konusu olduğunda eğitime ara verilip verilmediğinin araştırılması gerekir⁹³. Bu hususta, harici araştırma ile yetinilmemeli, resmi kaynaklardan teyit edilmiş bilgilere dayanılarak karar verilmelidir⁹⁴.

Yerin niteliğinde tereddüt olması durumunda, gerektiğinde mahallinde araştırma veya keşif yapılarak bu husus açığa kavuşturulmalıdır⁹⁵. Yapılacak ölçüm bilimsel verilere dayanmalıdır. Uygulamada, el ile çizilen “Olay Yeri Basit Krokisi” başlıklı krokiler, google maps adlı uygulama üzerinden çıkarılarak hazırlanmış, kuşbakışı, ölçümün ne şekilde yapıldığına dair herhangi bir açıklama içermeyen harita çıktılarının usulüne uygun olmadığı kabul edilmektedir⁹⁶. Ancak, istisnai

⁹⁰ Özbek/Doğan/Bacasız (n 9) 810.

⁹¹ “Kız Kuran Kursunun suç tarihi olan 15.11.2018 tarihinde faal olup olmadığının araştırılması, sonucuna göre sanık hakkında 5237 Sayılı TCK’nın 188/4-b maddesinin uygulanma koşullarının bulunup bulunmadığının tartışılması gerektiği gözetilmeden, yazılı şekilde eksik araştırma ile hüküm kurulması...”, Yargıtay 10. CD, 28.11.2024, 2021/16916 Esas, 2024/25421 Karar. Benzer yönde, Yargıtay 10. CD, 30.9.2024, 2024/6047 Esas, 2024/23177 Karar.

⁹² Yargıtay 10. CD, 27.12.2023, 2023/9668 Esas, 2023/11715 Karar.

⁹³ “2020 yılında eğitim ve öğretimin büyük çoğunluğunun pandemi nedeniyle alınan tedbirler kapsamında elektronik ortamda ve uzaktan yapıldığı gerçeğinden hareketle, sanığın eylemini gerçekleştirdiği yere 200 metreden yakın olduğu tespit edilen Amiral ...Anadolu Lisesi ile ...Teknik Anadolu Lisesinin COVID - 19 salgını veya başkaca nedenlerle suç tarihinde faaliyetlerine ara verip vermedikleri hususu tespit edilerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdiri yerine, eksik incelemeyle yazılı şekilde sanık aleyhine TCK 188/4-b maddesinin uygulanmasına karar verilmesi...”, Yargıtay 10. CD, 5.7.2023, 2021/17314 Esas, 2023/6094 Karar.

⁹⁴ “Dosya kapsamından, sanığın uyuşturucu madde sattığı yere 200 metreden yakın mesafede bulunduğu tespit edilen caminin, suç tarihinde faal olup olmadığı Müftülüktten sorulmadan, 31.01.2024 tarihli bilirkişi raporunda yer alan, çevrede yapılan mülakata göre, caminin 06.02.2023 tarihinden itibaren gayri faal olduğuna ilişkin resmi kaynaklardan teyit edilmemiş bilgi esas alınarak, sanık hakkında 5237 Sayılı TCK’nın 188/4-b. maddesi uyarınca arttırım yapılmaması, aleyhe temyiz bulunmadığından bozma nedeni yapılmamıştır”, Yargıtay 10. CD, 16.1.2025, 2024/8117 Esas, 2025/558 Karar.

⁹⁵ “...mahallinde keşif yapılarak sanığın bekleme yaptığı yerin belirtilen yerlere olan yürüme mesafesinin tespitinden sonra TCK’nın 188/4-b maddesinin uygulanıp uygulanmayacağının belirlenmesi gerekirken eksik araştırma ile hüküm kurulması...”, Yargıtay 10. CD, 14.12.2021, 2020/12893 Esas, 2021/13703 Karar.

⁹⁶ “Mahkemece, TCK’nın 188. maddesinin 4. fıkrasının (b) bendinin uygulanmasına gerekçe gösterilen “Olay Yeri Basit Krokisi” başlıklı, google maps adlı uygulama üzerinden çıkarılarak hazırlanmış,

de olsa, Yargıtay'ın uydu görüntüsüne göre mesafenin yaya olarak tespitini kabul ettiği kararlarına da rastlanmaktadır⁹⁷.

Mesafenin ölçümünde, bina ve tesisler ile bunların varsa çevre duvarı, tel örgü veya benzeri engel veya işaretlerle belirlenen en yakın sınırı esas alınmalıdır.

Suçun işlendiği yer ile maddede belirtilen bina ve tesisler ile bunların varsa belirlenen sınırları arasındaki arazinin düz bir zeminden ibaret olması halinde, bu arazinin ölçümüne göre iki yüz metrelik mesafenin belirlenmesi mümkündür⁹⁸.

Suçun işlendiği yerin şehir içinde olması durumunda, ulaşılabilirlik olgusu dikkate alınarak mevcut cadde ve sokaklar üzerinden yaya yolu kullanılarak gidilebilecek en kısa mesafenin dikkate alınması gerekir. Bu hususta Yargıtay, mesafenin mutad ulaşımına göre belirlenmesi görüşündedir. Buna göre, mutad ulaşım, yaya olarak (yürüme mesafesi)⁹⁹ veya araçla yapılan ulaşım¹⁰⁰dur.

Suçun iştirak halinde işlendiği durumlarda, nitelikli unsur bakımından iştirak iradesinin varlığı araştırılmalıdır. İştirak iradesinin dışında, uyuşturucu maddenin bu bentte sayılan bir yerde satılması halinde, nitelikli halden sadece o fail sorumlu olacaktır. Keza, şeriklik bakımından suçun temel şekline yardım etme niyeti ile hareket edilmiş olabilir. Bu durumda da, şerik bentteki nitelikli halden sorumlu tutulmayacaktır¹⁰¹.

ölçümün ne şekilde yapıldığına dair herhangi bir açıklama içermeyen ve bu hâliyle tahmine dayalı olan belgenin, diğer bir anlatımla harita çıktısının belirtilen bu esaslara göre hazırlanmadığı sabittir", Yargıtay CGK, 13.12.2023, 2022/10-370 Esas, 2023/657 Karar. "...sanığın cezasında artırım yapılmış ise de, sanığın ...'e uyuşturucu madde sattığı yerin, belirtilen yere mutad ulaşım yolları ile (yaya yürüme ya da araçla tespit edilecek) mesafesinin iki yüz metreden yakın olup olmadığının gerektiğinde keşif de yapılmak suretiyle kesin olarak tespit edilerek belirlendikten sonra, TCK'nın 188/4-b maddesinin uygulanması gerekirken kolluk tarafından düzenlenen "kuş ucumu ve yürüme mesafesinin okula 129 metre olduğu" şeklindeki çelişkili tutanağa dayanılarak eksik araştırma ile hüküm kurulması...", Yargıtay 10. CD, 03.03.2021, 2020/12673 Esas, 2021/2980 Karar.

⁹⁷ "17.10.2022 tarihli mesafe tespit tutanağında, uydu görüntüsüne göre alışverişin yapıldığı yer ile okul arası mesafenin yaya olarak 130 metre şeklinde belirtildiği, bu miktar ile 5237 Sayılı Kanun'un 188. maddesinin dördüncü fıkrasının (b) bendi uygulaması için aranan 200 metrelik uzaklık mesafesi arasında sanığın lehine değerlendirilebilecek yakınlıkta olmaması gözetildiğinde; suçun işlendiği yerin, belirtilen yerlere mutad ulaşım yolları ile (yaya yürüme ya da araçla tespit edilecek) mesafesinin iki yüz metreden yakın olup olmadığı hususunda tutanakları düzenleyen kolluk görevlilerinin de hazır bulundurularak keşif yapılmasının dosyaya yenilik sağlamayacağı anlaşıldığından...", Yargıtay 8. CD, 21.11.2024, 2024/1571 Esas, 2024/8966 Karar.

⁹⁸ Elmas (n 12) 166.

⁹⁹ "TCK madde 188/4-b maddesinin uygulanabilmesi için yürüme mesafesi esas alınması gerekirken bunu gerçekleştirilmeyen bilirkişi raporuna göre cezada artırım yapılmasının hukuka aykırı olduğuna...", Yargıtay 8. CD, 11.2.2025, 2024/16169 Esas, 2025/1030 Karar.

¹⁰⁰ "uyuşturucu madde ticareti yapma suçunun işlendiği yerin camii sınırına mutad ulaşım yolları ile mesafesinin iki yüz metreden yakın olup olmadığının kesin olarak belirlendikten sonra sonucuna göre sanık hakkında TCK'nın 188/4-b bendinin uygulanıp uygulanmayacağına karar verilmesi gerektiği gözetilmeden eksik araştırma ile yazılı şekilde hüküm kurulması...", Yargıtay 20. CD, 19.11.2018, 2018/4102 Esas, 2018/5258 Karar.

¹⁰¹ "Sanık ...'nın eyleminin tanık ..., uyuşturucu madde temin edilmesine yardım etme niteliğinde

D. Suçun En Az Üç Kişi Tarafından Birlikte veya Bir Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi (TCK m. 188/5)

TCK'nın 188 inci maddesinin beşinci fıkrasında iki nitelikli hal birlikte düzenlenmiştir. Eylemin işleniş tarzı dikkate alınarak nitelikli unsur öngörülmüştür. Bir örgütün faaliyeti çerçevesinde veya üç veya daha fazla failin suçu birlikte işlemeleri halinde farklı biçimde cezada artırım yapılacaktır.

Fiilin haksızlık içeriğinin fazlalığı, suçun icrasında kolaylık, ahlaken toplum daha az tasvip ettiği davranışlar olması sebebiyle bu düzenlemeye yer verilmiştir¹⁰². Keza, uyuşturucu veya uyarıcı madde suçlarında, ulusal ve uluslararası alanda örgütlü suçların yoğun artış göstermesi bir başka nedeni oluşturmaktadır¹⁰³.

Suçun üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesine ilişkin nitelikli hal, 18.6.2014 tarih ve 6545 sayılı Kanun ile 188 inci maddenin beşinci fıkrasına eklenmiştir. Buna göre, üç ya da daha fazla kişi tarafından suçun işlenmesi halinde ceza yarı oranında artırılacaktır.

Kanuni düzenleme ile TCK'nın 220 nci maddesi anlamında bir suç örgütü için aranan koşullar olmaksızın sadece üç ya da daha fazla kişinin bir araya gelmesi suretiyle bu suçlar işlenmesi halinde ceza ağırlaştırılacaktır. Bu nedenle, söz konusu kişiler arasında bir hiyerarşik ilişki, alt üst ilişkisi, birden fazla suç işleme iradesi, planlı ve düzenli bir iş bölümü gibi kriterler aranmaksızın, bir kereliğine dahi suç işleme iradesiyle bir araya gelinmiş olması yeterlidir¹⁰⁴.

Suçun üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi hali, iştirak kurumu bakımından değil, sadece müşterek (birlikte) faillik bakımından söz konusudur. Bu nedenle, müşterek failliğin koşullarının somut olayda gerçekleşip gerçekleşmediği araştırılmalıdır.

Yargıtay uygulamasına göre; 188 inci maddenin beşinci fıkrası açısından, faillerin bir suçu işleme hususunda, suçun işlenmesinden önce veya işlendiği sırada ortak irade/aynı amaç ile hareket etmeleri ve suçun icrasında doğrudan doğruya etkili olan hareketleri gerçekleştirmeleri gerekir¹⁰⁵.

Yargıtay kararlarında daha önce, faillerin 188 inci maddenin üçüncü fıkrasında sayılan seçimlik hareketler bakımından, müşterek fail olarak ve hareket özelinde

olduğu, ancak alışverişin yapılacağı yeri bildiğine veya alışverişinin yapıldığı anda olay yerinde bulunduğu dair her türlü şüpheden uzak kesin ve inandırıcı nitelikte yeterli delil elde edilemediği gözetilmeden sanık hakkında TCK'nın 188/4-b maddesi uygulanmak suretiyle fazla ceza tayini...", Yargıtay 10. CD, 22.5.2023, 2023/5599 Esas, 2023/4606 Karar.

¹⁰² Dülger (n 2) 436.

¹⁰³ Tezcan/Erdem/Önok (n 9) 883.

¹⁰⁴ Özбек/Doğan/Bacaksız (n 9) 811. "Somut olayda, sanık sayısı örgütün varlığını kabule yeterli ise de, suç işleme iradesinde devamlılık ve sanıklar arasında hiyerarşik ilişki saptanamamıştır...", Yargıtay 20. CD, 10.2.2016, 2015/14753 Esas, 2016/609 Karar.

¹⁰⁵ Yargıtay 10. CD, 30.5.2023, 2023/7857 Esas, 2023/4888 Karar.

aynı yönde hareket etmeleri aranmaktaydı¹⁰⁶. Tüm sanıkların müşterek fail olarak eylem birlikteliği içerisinde 188 inci maddenin üçüncü fıkrasındaki seçimlik hareketlerden aynısını birlikte gerçekleştirmeleri gerektiği kabul edilmekteydi¹⁰⁷.

Yargıtay'ın son dönemde verdiği kararlarında bu görüşten dönülmüştür. Buna göre; faillerin aynı amaç, irade doğrultusunda uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti suçunu birlikte işlemeleri yeterli olup; mutlaka aynı hareketin üç kişi tarafından birlikte gerçekleştirilmesi zorunlu değildir¹⁰⁸. Örneğin, uyuşturucu maddeyi satın alarak nakletmek ve ticaretini gerçekleştirmek amacıyla hareket eden üç veya üçten fazla faillerin, farklı seçimlik hareketleri yapmaları halinde de 188 inci maddenin beşinci fıkrası ile uygulama yapılacaktır¹⁰⁹.

Kanaatimizce, Yargıtay'ın son dönemde verdiği kararları müşterek faillik kurumunun hukuki niteliği ile daha uyumludur. Müşterek faillikten söz ettiğimizde; öncelikle birden çok failin bir suç işleme kararı çerçevesinde yani ortak irade ile hareket etmeleri gerekir. İştirak iradesinden söz edilebilmesi için, failler arasında fiili birlikte işlemekte olduklarına, müşterek hareket ettiklerine dair bir bilgi, bir irade hâkim olmalıdır. Bu irade kast içinde değerlendirilir. İkinci olarak, faillerin fiil üzerinde fonksiyonel hâkimiyet kurmaları gerekir¹¹⁰.

¹⁰⁶ “5237 Sayılı TCK’nın 188/5. maddesinin uygulanması için müşterek faillerin ‘aynı yönde’ hareket etmeleri gerektiği...”, Yargıtay 10. CD, 3.3.2025, 2025/567 Esas, 2025/2122 Karar.

¹⁰⁷ “5237 Sayılı Kanun’un 188. maddesinin beşinci fıkrasının uygulanabilmesi için aynı Kanun’un 188. maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen “uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satma, satışı arz etme, başkalarına verme, sevk etme, nakletme, depolama, satın alma, kabul etme, bulundurma” şeklindeki suçun seçimlik hareketlerinden birinin, üç veya daha fazla kişi tarafından müşterek fail olarak birlikte gerçekleştirilmesi, bir başka anlatımla müşterek faillerin “aynı yönde” hareket etmeleri ve bir olay üzerine “aynı amaç” doğrultusunda üç veya daha fazla sanığın iradelerinin birleşmesi gerekir”, Yargıtay 8. CD, 9.10.2024, 2024/925 Esas, 2024/7557 Karar.

¹⁰⁸ “...Suça katılan faillerin hepsinin aynı seçimlik hareketi gerçekleştirmesi şart olmamakla beraber, her bir failin katkısı suçu oluşturan eylemin olmazsa olmaz bir parçasını teşkil etmelidir. Her bir fail, ortak bir amaç doğrultusunda, eylemler üzerinde hâkimiyete sahip olmalıdır. Failler seçimlik hareketlerin herhangi biri ile suça katılması mümkündür. Seçimlik hareketin farklılığı birlikte faillik ilişkisini etkilemez. Uyuşturucu madde ticareti yapma suçunda, bir failin, aynı olay içerisinde Kanun’da belirtilen seçimlik hareketlerden birisini gerçekleştirmiş olması aynı suç konusu üzerinde kendi aralarında aynı amaç doğrultusunda hareket eden diğer failler ile “birlikte faillik” kapsamında hareket ettiği anlamına da gelmez. Bu fail, diğer failler ile suçun konusu yönünden aynı amacı taşııyorsa, diğer failler ile “birlikte fail” olarak sorumlu tutulamaz. Bu nedenle sadece kendi fiilinden sorumlu olur”, Yargıtay 10. CD, 10.3.2025, 2025/476 Esas, 2025/2507 Karar.

¹⁰⁹ “...somut olayda sanıkların uyuşturucu maddeyi ticari amaçla satın alan ve nakleden kişiler konumunda oldukları, dolayısıyla sanıkların iradelerinin aynı amaç doğrultusunda birleştiği ve aynı yönde hareket ettikleri anlaşıldığından, Bölge Adliye Mahkemesince, İlk Derece Mahkemesi’nin hükmü düzeltilmek suretiyle sanıklar hakkında 5237 Sayılı TCK’nın 188/5. maddesi hükümlerinin kaldırılarak eksik ceza tayin edilmesi...”, Yargıtay 10. CD, 26.12.2024, 2024/6131 Esas, 2024/26558 Karar.

¹¹⁰ Özgenç (n 2) 619.

Fiilin işlenmesi ile kastedilen ceza normunda yasaklanan hareketin icra edilmesidir. Fiil üzerinde fonksiyonel hâkimiyetin tespitinde, suça katılan kişilerin suçun icrasında üstlendikleri roller ve suçun icrasına bulundukları katkının gösterdiği önem ve zaruret göz önünde bulundurulmalıdır. Öyle ki, faillerden birinin iş bölümünde kendisine ait hareketi gerçekleştirmemesi halinde suçun işlenmesi akamete uğrama tehlikesi ortaya çıkmalıdır. Fail, kendi katkısını bir kolektif hale dönüştürmeli ve katkısını diğer müşterek faillerin faaliyetinin bir parçası ve kendi eyleminin bir tamamlayıcısı olarak icra etmelidir. Ancak, suç teşkil eden fiile her bir fail iş bölümü esasına göre aynı veya farklı türde katkı sunabilir. Fiil üzerinde müşterek hâkimiyet kurulmasında gerçekleştirilen hareketlerin eş zamanlı ya da ardışık olması her zaman gerekli değildir¹¹¹.

Meseleye, bu yönde yaklaşılması halinde tartışmalar ortadan kalkacaktır. 188 inci maddenin beşinci fıkrası bakımından suçun birlikte faillik şeklinde işlenmesi arandığından, zorlama yorum ile aynı seçimlik hareket özelinde aynı yönde hareket etmenin aranması suç teorisi bakımından yerinde değildir. Her somut olayda, üç veya daha fazla kişi yönünden müşterek failliğin koşulların gerçekleşip gerçekleşmediği aranmalıdır. Aksi halde, iştirakin genel hükümlerine göre değerlendirme yapılmalıdır.

Suç azmettirme ve yardım etme şeklinde suça iştirak edilmesi, asgari sayının belirlenmesinde dikkate alınmaz. Ancak, üç veya daha fazla kişinin müşterek fail olarak hareket ettiği hallerde, bu kişilerin suça azmettirilmesi ya da bu kişilere yardım edilmesi durumunda iştirak eden kişiler hakkında da bu hüküm uygulanacaktır¹¹².

TCK'nın 188 inci maddesinin beşinci fıkrasında düzenlenen bir diğer nitelikli hal, suçun bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesidir. Esasen, uyuşturucu madde ticareti maksadıyla örgüt kurma, bunları yönetme ve üye olma, suç işlemek için örgüt kurma suçundan dolayı fail müstakilen cezalandırılır (TCK m. 220). Failin bu suçtan dolayı cezalandırılabilmesi için ayrıca uyuşturucu madde ticareti suçunun da işlenmiş olmasına gerek yoktur. Ancak, nitelikli unsurun uygulanabilmesi için somut olayda, 220 nci madde uyarınca örgütün şartlarının varlığı gereklidir. Bu durumda, faile verilecek ceza bir kat artırılır.

Birden çok kişi örgüt kurduktan sonra uyuşturucu madde ticareti suçunu da işlemesi durumunda, hem 220 nci madde hem 188 inci maddenin beşinci fıkrasındaki nitelikli hal uygulanacaktır (TCK m. 220/4)¹¹³. Doktrinde bu durum eleştirilmiştir; bu durumun suçun ağırlığıyla orantılı cezaya hükmedileceğini öngö-

¹¹¹ Özgenç (n 2) 606.

¹¹² Tezcan/Erdem/Önok (n 9) 883.

¹¹³ “Suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde cezanın arttırılabilmesi için TCK’nın 188/3. maddesinde öngörülen seçimlik hareketlerden birinin üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte gerçekleştirilmesi gerekir”, Yargıtay 20. CD, 24.4.2019, 2018/4080 Esas, 2019/2625 Karar.

ren TCK'nın 3 üncü maddesi ile ne şekilde bağdaştırılabileceğini anlamının güç olduğu belirtilmiştir¹¹⁴. Bir başka eleştiri ise; failin hem örgüt suçundan ötürü hem de örgüt faaliyeti kapsamında suçun işlenmesi sebebiyle cezalandırılmasının çifte cezalandırma yasağına aykırı olduğu ileri sürülmüştür¹¹⁵.

Kanaatimizce, doktrindeki her iki eleştiri yerindedir. Failin örgüt suçundan müstakilen ve uyuşturucu madde imal ve ticareti suçundan yine aynı sebeple cezalandırılması çifte cezalandırma mahiyetindedir. Aynı zamanda böyle bir uygulama, suçun ağırlığına göre cezaya hükmedilmesini öngören TCK'nın 3 üncü maddesi ile tezat oluşturmaktadır.

Suçun terör amacıyla, bir terör örgütünün faaliyetleri çerçevesinde işlenmesi halinde Terörle Mücadele Kanunu'nun 5 inci maddesinin ikinci fıkrasına göre ceza artırılacaktır. Terörle Mücadele Kanunu'nun 4 üncü maddesinde sayılan suçlar arasında uyuşturucu madde imal ve ticareti suçu bulunmaktadır.

E. Suçun Bazı Sağlık Meslek Mensupları Tarafından İşlenmesi (TCK m. 188/8)

Sağlık mesleği çalışanlarının uyuşturucu madde ticareti suçunu işlemesinin nitelikli hal sayılmasının nedeni, bu mesleklere duyulan güvenin kötüye kullanılması ve suçun işlenmesindeki kolaylık oluşturmaktadır¹¹⁶.

Hukuki niteliği itibarıyla, failin sıfatı bakımından kabul edilmiş bir nitelikli unsurdur. Suçun temel şekli herkes tarafından işlenebilirken; ancak belli niteliklere sahip kişiler tarafından bu nitelikli hal kapsamında suç işlenebilir. Bu nedenle, görünüşte özgü suç niteliğinde bir hüküm olduğu anlaşılmaktadır.

TCK'nın 188 inci maddesinin son fıkrasında hangi meslek mensuplarının nitelikli unsur kapsamında olacağı sayma suretiyle gösterilmiştir. Bunlar; tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişilerdir. Bu sayılanlar dışında bir kişinin yorum yolu ile fıkra kapsamında cezalandırılması mümkün değildir¹¹⁷. Örneğin, eczacı yanında çalışan teknisyen veya sağlık teknikeri nitelikli unsurun uygulanabileceği kişilerden değildir¹¹⁸.

188 inci maddenin son fıkrası bakımından, fıkra sayılan kişilerin bu sıfatı hukuka uygun bir biçimde kazanmaları gerekir. Haksız bir biçimde bu görevin gaspı halinde nitelikli hal uygulanmayacaktır. Keza, bu sıfatın suçun işlenmesi

¹¹⁴ Tezcan/Erdem/Önok (n 9) 882.

¹¹⁵ Dülger (n 2) 437.

¹¹⁶ Tezcan/Erdem/Önok (n 9) 883.

¹¹⁷ Yargıtay 10. CD, 2021/16727 Esas, 2021/13065 Karar.

¹¹⁸ Yargıtay 10. CD, 2021/16727 Esas, 2021/13065 Karar. “Yargıtay 10. CD, 7.1.2025, 2024/9324 Esas, 2025/127 Karar.

anında da geçerli olması gerekir¹¹⁹. Örneğin, emekli bir doktorun bu suçu işlemesi halinde nitelikli unsurdan söz edilemeyecektir. Ancak, failin suçu bu mesleği icra ettiği esnada yani mesai saatler içinde işlemesi şart değildir. Sözgelimi, doktor olan failin, tatilde kaldığı otelde konaklayan diğer kişilere uyuşturucu veya uyarıcı madde satması halinde de bu artırım nedeni uygulanacaktır¹²⁰.

Nitelikli halin uygulanması, belirtilen meslek mensuplarının belli bir yerde çalışması koşuluna bağlı değildir. Resmi bir kurumda veya serbest olarak çalışmaları mümkündür. Önemli olan, meslek veya sıfatın mevzuata uygun olarak kazanılmış ve suçun işlendiği tarihte geçerliliğini koruyor olmasıdır¹²¹.

TCK'nın 188 inci maddesinin son fıkrasında kabul edilen nitelikli hal, 188 inci maddede düzenlenen tüm suçlar bakımından geçerlidir. Keza, bu nitelikli hal, 188 inci maddenin yedinci fıkrasında düzenlenen, uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmi makamların iznine bağlı olan maddeyi ülkeye ithal, imal etme, satma, satın alma, sevk etme, nakletme, depolama veya ihracı bakımından da uygulanacaktır.

Kanun koyucu, bu nitelikli hal bakımından, 188 inci maddede sayılan suçlar yönünden verilecek cezanın yarı oranında artırılacağını öngörmüştür. Dolayısıyla, mahkemeye bu konuda bir takdir yetkisi tanınmamıştır.

III. CEZAYI HAFİFLETEN NİTELİKLİ UNSUR (TCK M. 188/6)

TCK'nın 188 inci maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarında düzenlenen suçlar açısından cezayı hafifleten bir nedene, 188 inci maddenin altıncı fıkrasında yer verilmiştir. Kanuni düzenleme sadece 188 inci madde bakımından kabul edilmiştir. 191 inci madde uyarınca “kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurma ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak” suçu bakımından böyle bir nitelikli unsura gerek duyulmamıştır¹²².

Kanuni düzenlemeye göre; “üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü madde açısından da yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır. Ancak, verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir”.

Madde gerekçesinde; “*maddenin altıncı fıkrasında, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına ilişkin olarak yukarıdaki fıkralarda yer alan bütün hükümlerin, üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi*

¹¹⁹ Yargıtay 10. CD, 6.6.2024, 2024/3570 Esas, 2024/19883 Karar.

¹²⁰ Elmas (n 12) 196.

¹²¹ Elmas (n 12) 196.

¹²² Yargıtay 10. CD, 3.10.2023, 2021/1389 Esas, 2023/8317 Karar.

doğuran her türlü madde açısından da uygulanacağı kabul edilmiştir” açıklamalarda bulunulmuştur.

Kanun koyucu, suçun konusu bakımından 188 inci maddenin dördüncü fıkrasının aksine, cezayı hafifleten bir neden öngörmüştür. Altıncı fıkranın ayırt edici unsuru suçun konusu bakımındandır. Dolayısıyla, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticaretinin hareketlerinin herhangi birisi ile suçun işlenmesi nitelikli hal bakımından yeterlidir¹²³.

Suçun konusunu oluşturan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin üretim ve satışının kural olarak devlet kontrolünde olması ve teminin yetkili doktor tarafından hazırlanacak reçeteye mümkündür. Kanun koyucu, suçun konusunun niteliği itibarıyla 188 inci maddenin diğer hükümlerinde düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı maddelerden farklı olması ve suç failinin fiilinin ötekilere oranla daha az zararlı ve tehlikeli olması sebebiyle cezada indirim öngörmüştür¹²⁴.

Nitelikli unsurun uygulanabilmesi için, suç konusu olan maddenin uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğurması gerekir. Başka bir deyişle, bu maddelerin tıpkı uyuşturucu veya uyarıcı maddeler gibi insan vücudu üzerinde etkide bulunmaları aranmıştır. Ancak bu maddeler, etkileri bakımından yukarıda incelenen maddelere göre daha az zararlı olduklarından haksızlık içeriği itibarıyla daha hafif bir biçimde cezalandırılmaları öngörülmüştür¹²⁵.

Suçun hukuka aykırılık unsuru bakımından, suçun konusunu oluşturan maddelerin üretiminin resmi makamların iznine tabi olmasına rağmen bu izin alınmadan veya verilmiş bir izin varsa bunun sınırları aşılarak işlenmiş olmalıdır. Keza, bu maddelerin satışı bakımından da yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan bir madde olması aranmaktadır. Yetkili tabibin, hekimlik görevinin ifası bağlamında ve bu görevin ilmi ölçülerine uygun olarak hareket etmek kaydı ile yazdığı reçeteye bağlı olarak ilaç verilmesi hukuka uygundur. Aynı zamanda, hekim bakımından kanundan kaynaklanan bir yetkinin kullanılması söz konusudur¹²⁶.

Reçete ile satılması gereken maddelerin, yetkili doktor tarafından kırmızı veya yeşil reçete ile satılması mümkündür. Sağlık Bakanlığı İlaç ve Eczacılık

¹²³ Yargıtay 20. CD, 28.2.2019, 2019/544 Esas, 2019/1255 Karar.

¹²⁴ Erden Yurtcan, *Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları* (6. Baskı, Yetkin Yayınları Ankara 2021) 70.

¹²⁵ Doktrinde, bu hüküm eleştirilmiştir. 188 inci maddenin sekizinci fıkrası kapsamındaki uyarıcı maddeler ile 188 inci maddenin birinci ve üçüncü fıkraları kapsamındaki uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin çoğunun aynı standartları taşıdığı, bu durumun bir karışıklığa sebebiyet vereceği ifade edilmiştir. Melek Yamaner Özdemir, *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu* (Seçkin Yayınevi Ankara 2022) 112.

¹²⁶ “...saniğin aşamalarda üzerinde bulunan kapsülleri kurum doktoru tarafından reçete edildiğini beyan etmesi karşısında kurum doktorunun reçete edip etmediği hususunun araştırılmadan eksik inceleme ile hüküm kurulması...”, Yargıtay 10. CD, 16.2.2022, 2019/7877 Esas, 2022/1614 Karar.

Genel Müdürlüğünce yayımlanan genelge ile denetime tabi uyuşturucu madde ve bunların müstahzarlarının kırmızı reçeteye; psikotrop madde ve müstahzarlarının ise yeşil reçete ile satılacağı kararlaştırılmıştır. Kırmızı ve yeşil reçeteye bu maddelerin verilmesinin usulü, Sağlık Bakanlığı tarafından çıkarılan genelgelerle belirlenmiştir¹²⁷.

Kanun koyucu 188 inci maddenin altıncı fıkrası bakımından sınırlayıcı bir hüküm getirmemiştir. Dolayısıyla, hukuka aykırı bir biçimde uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü madde açısından bu nitelikli hal uygulanabilir. Ancak, bu maddelerin 188 inci maddenin birinci ve üçüncü fıkralarında tanımlanan suçların konusunu oluşturmaması gerekir¹²⁸. Bu nedenle, doktrinde bu hükmün tamamlayıcı norm vasfında olduğu belirtilmiştir¹²⁹.

Nitelikli unsurun uygulanabilmesi için, suçun konusunu oluşturan maddenin kanun metninde gösterilen etkiye sahip olup olmadığı hususunda rapor aldırılmalıdır. Uygulamada, Adli Tıp Kurumu 5 inci İhtisas Kurulu'ndan rapor aldırılmaktadır¹³⁰. Bunun yanında, üretimi resmi makamların iznine veya satışı tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran madde olup olmadığının Sağlık Bakanlığı İlaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğü'nden sorulması gerekir¹³¹.

Yargıtay kararlarında; kafein¹³², Naloxone ve Bubronorphine (Suboxone)¹³³, clonazepam¹³⁴, alprazolam¹³⁵, biperiden¹³⁶, pregabalin (lyrica)¹³⁷, tiner¹³⁸, benzodiazepin¹³⁹ etken maddesi içermesi sebebiyle nitelikli hal kapsamında olduğu vurgulanmıştır.

¹²⁷ Sevdin (n 40) 151.

¹²⁸ “Bir maddenin, TCK’nın 188. maddesinin 6. fıkrasında tanımlanan suçu oluşturmaması için; a) Bilimsel analiz ve inceleme sonucu; 188. maddenin 1 ve 3. fıkralarında tanımlanan suçların konusunu oluşturmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğurduğunun belirlenmesi, b) Suç tarihinden önce, üretiminin resmi makamların iznine veya satışının yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye tabi kılınmış olması gerekir”, Yargıtay CGK, 7.4.2022, 20217/10-609 Esas, 2022/245 Karar.

¹²⁹ Yurtcan, (n 122) 70.

¹³⁰ Yargıtay 8. CD, 3.12.2024, 2024/16343 Esas, 2024/9246 Karar.

¹³¹ Yargıtay 10. CD, 27.12.2022, 2020/13965 Esas, 2022/13958 Karar.

¹³² Yargıtay 10. CD, 17.5.2023, 2023/6170 Esas, 2023/441 Karar.

¹³³ Yargıtay 10. CD, 17.1.2023, 2020/17618 Esas, 2023/280 Karar.

¹³⁴ Yargıtay 10. CD, 28.12.2017, 2016/2896 Esas, 2017/7538 Karar.

¹³⁵ Yargıtay 20. CD, 7.11.2017, 2017/5149 Esas, 2017/5848 Karar.

¹³⁶ Yargıtay 10. CD, 28.1.2015, 2010/30516 Esas, 2015/412 Karar.

¹³⁷ Yargıtay 10. CD, 26.2.2025, 2024/6194 Esas, 2025/1893 Karar. Yargıtay 8. CD, 26.6.2024, 2024/8458 Esas, 2024/5393 Karar.

¹³⁸ Yargıtay 10. CD, 17.12.2024, 2024/136 Esas, 2024/26190 Karar.

¹³⁹ Yargıtay 10. CD, 22.11.2012, 2011/21241 Esas, 2012/1748 Karar.

Kanun koyucu, altıncı fıkra “verilecek cezanın yarısına kadar indirilebilir” diyerek takdiri yargılamayı yapmakla görevli mahkemeye bırakmıştır. Kanunda belirtilen “yarısına kadar” ibaresi yapılacak en fazla indirim ifade etmektedir. Mahkeme yarısından daha az bir cezai indirime de karar verebilir.

SONUÇ

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 188. maddesi kapsamında düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu, kamu sağlığına yönelik ciddi bir tehdit oluşturması nedeniyle ağır yaptırımlara bağlanmış ve çeşitli nitelikli unsurlara yer verilmek suretiyle ceza artırımı öngörülmüştür.

Kanun koyucu, suçun mağdurunun çocuk olması, suçun konusunu oluşturan maddenin niteliği ve suçun işlendiği yer gibi bazı özel durumları cezayı ağırlaştıran sebepler olarak düzenlemiştir.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin bir çocuğa verilmesi ya da satılması durumunda, fail hakkında temel suça göre daha ağır bir ceza öngörülmesi, çocukların korunmasına yönelik suç siyasetinin ve sosyal politikalarının bir yansımasıdır. Bu suretle çocukların korunması, uyuşturucuya erişiminin engellenmesi amaçlanmaktadır.

Suçun konusunu oluşturan maddenin eroin, kokain, sentetik kannabinoid ve türevleri gibi etkisi yüksek ve yaygın bağımlılık riski taşıyan maddeler olması dikkate alınarak cezai yaptırımda yarı oranında artırım yapılması, uyuşturucu türleri arasında bir tehlikelilik ayırımına gidildiğini göstermektedir. Bu yaklaşım, madde bağımlılığının toplum üzerindeki farklı düzeylerdeki etkilerine duyarlı bir ceza politikası benimsendiğini ortaya koymaktadır.

Kanaatimizce, cezayı ağırlaştıran nitelikli hallerin açık, öngörülebilir ve ölçülü bir şekilde düzenlenmesi; hem yargı mercilerinin doğru uygulamalar yapabilmesi hem de hukuk güvenliği ilkesinin sağlanması açısından zorunludur. Bu bağlamda, 188 inci maddenin dördüncü fıkrasının a bendinde geçen ve sayma suretiyle belirlenen maddeler yönünden, seçimin neye göre yapıldığını net bir biçimde ortaya koymak güçtür. Kanun koyucunun, uygulamada sıkça kullanılan ve daha büyük riziko arz eden maddeleri esas aldığını düşünmekteyiz. Bunun yanında, aynı fıkranın b bendinde sayılan yerlerin ise ucu açık bir biçimde düzenlendiğini görmekteyiz. Uygulamada, bu yerlerin tespiti daha çok Yargıtay kararları ile somutlaştırılmaya çalışılmaktadır. Keza, 200 metre mesafenin nasıl ölçüleceği hususu tartışmaya açıktır. Ancak, bu konuda doktrin ve Yargıtay kararları ışığında bir çözüm bulmak mümkündür.

Yargıtay’ın 188 inci maddenin beşinci fıkrası bakımından, her seçimlik hareketi ayrı değerlendirerek aynı yönde hareket kıstasını ısrarla takip etmesi hatalıdır. Kanuni metinde açıkça suçun birlikte işlenmesi arandığından; meselenin

müşterek faillik esaslarına göre çözüme kavuşturulması gerekir. Bu nedenle, son dönemde bu yöndeki içtihat değışikliği yerindedir.

Suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde hem TCK'nın 220 inci hem de 188 inci maddesinin beşinci fıkrası hükümlerinin birlikte uygulanması, çifte cezalandırma yasağı bakımından tartışmalı bir görünüm arz etmektedir. Bu durumun, suçta orantılılık ilkesine ve TCK'nın 3 üncü maddesinde öngörülen “fiilin ağırlığıyla orantılı ceza verilmesi” ilkesine aykırılık teşkil edebileceği doktrinde haklı bir biçimde eleştirilmektedir.

Sağlık meslek mensupları tarafından suçun işlenmesi hali, failin sahip olduğı özel güven ilişkisini kötüye kullanması nedeniyle nitelikli unsur olarak düzenlenmiş; ancak bu sıfatın yorum yoluyla genişletilmesine izin verilmemiştir. Öte yandan, 188 inci maddenin altıncı fıkrası kapsamında cezayı hafifleten nedenin uygulanabilmesi için, suçun konusunu oluşturan maddenin resmi makamların iznine tabi olması veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağılı bulunması, ayrıca uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğurması gerekir. Bu maddelerin etkilerinin nitelendirilmesinde bilimsel raporlar ve önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Altun B/Çok İ, “Yeni Psikoaktif Maddeler: Sentetik Katinonalar”, (2018) 7 Literatür Eczacılık Bilimler Dergisi 136-145.

Artuk M E/ Gökçen A/Alşahin M E/Çakır K, Ceza Hukuku Genel Hükümler (18. Baskı, Adalet Yayınevi Ankara 2024).

Dülger M V, Ceza Hukuku Genel Hükümler (2. Baskı, Seçkin Yayınevi Ankara 2024).

Elmas B, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçlar (5. Baskı, Adalet Yayınevi Ankara 2022).

European Drug Report 2023: Trends and Developments (single PDF version), European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2023_en (Erişim tarihi: 24.07.2025).

European Drug Report 2025: Trends and Developments (single PDF version), European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2025_en (Erişim tarihi: 24.07.2025).

İçel K, Ceza Hukuku Genel Hükümler (7. Baskı, Beta Basım Yayım İstanbul 2023).

Karadeniz H/Özer E/Aydoğdu H İ/Askay M, “Sentetik Kannabinoid: Sokak Dilinde “Bonzai”, (2017) 01 Karadeniz Chemical Science And Technology 1-18.

Koca M ve Üzölmez İ, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler (17. Baskı, Seçkin Yayınevi Ankara 2024).

Özbek V Ö/Doğan K/Bacaksız P, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler (19. Baskı, Seçkin Yayınevi Ankara 2024).

Özgenç İ, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler (20. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2024).

Sevdim A E, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (Seçkin Yayınevi Ankara 2014).

Taştan M, Yargıtay Kararları Çerçevesinde Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları (2. Baskı, Seçkin Yayınevi Ankara 2023).

Tezcan D/Erdem M R/Önok M, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku (22. Baskı, Seçkin Yayınevi Ankara 2024).

Türkiye Uyuşturucu Raporu Eğilimler ve Gelişmeler, T. C. İç İşleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı (1. Baskı, NSB Yayınları, Ankara 2024).

Yamaner Özdemir M, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu (Seçkin Yayınevi Ankara 2022).

Yaşar Y, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları (3. Baskı, Seçkin Yayınevi Ankara 2019).

Yurtcan E, Yargıtay Kararları Işığında Uyuşturucu Suçları (6. Baskı, Yetkin Yayınları Ankara 2021).

Zafer H, Ceza Hukuku Genel Hükümler (8. Baskı, Beta Basım Yayım İstanbul 2021).

Çevrimiçi Kaynaklar

Opioid, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Opioid> (Erişim tarihi: 27.05.2025).

Synthetic cathinones, <https://adf.org.au/drug-facts/synthetic-cathinones/> (Erişim tarihi: 27.05.2025).

What are amphetamines?, <https://adf.org.au/drug-facts/amphetamines/> (Erişim tarihi: 27.05.2025).

What to know about synthetic opioids, <https://www.medicalnewstoday.com/articles/what-are-synthetic-opioids> (Erişim tarihi: 27.05.2025).

<https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi 25.05.2025).

